Kratka
latinska stilistika

za višje razrede gimnazij in realnih gimnazij.

Sestavil:
prof. J. Košan.

V Ljubljani 1915.

Založila Katoliška Bukvarna.

40182

DRŽAVNA
LICEJSKA KNJIŽNICA
V LJUBLJANI
030044396

Natisnila Katoliška tiskarna.

A. Slovniško-stilistične posebnosti govornih razpolov.

Latinščina je dosti revnejša besed nego grščina. Vendar je ta nedostatek popravila z nenavadno obilnostjo pojmovnih razlik in z jako izraženo sinonimiko, tako da je postala jezik zelo razvitega govorništva, zgodopisja, modroslovja, pesništva in pravoznanstva.

Pomislimo, kako različnega pomena so besede *periculum — discrimen, vita — salus, tempus — otium, urbs — civitas, animus — ingenium — mens, potentia — potestas — imperium; varius — diversus, antiquus — vetus — priscus, felix — fortunatus — beatus, egregius — eximius — praecipuus — insignis — praestans; despicere — contemnere — spernere — aspernari — fastidire;* (stopnjevanje pomena pri) *cohibere — continere — coërcere — constringere — comprimere, fisus — confisus — fretus — ferox* (ne *ferus*). — Pomisli tudi, kako različno prevajamo slov. glagol „morati" v latinščino: *debeo, oportet, necesse est, decet, mihi faciendum est, cogor, iubeor, facere non possum quin, facio.* — *Valetudo, fortuna, conscientia, occasio, facinus, casus* itd. se rabijo v dobrem in slabem zmislu. — *Elegantia (aequitas)* pomeni lepoto (pravičnost) ali lepočutje (pravočutje), *litterae* znanosti ali znanstveno izobraženost. Prim. tudi *pudor, gloria, lucrum, humanitas* itd.

I. Substantivum.

§ 1. Latinščina rabi često subst. concreta namesto slovenskih abstraktnih samostalnikov:

a puero (pueris), a parvo (parvis, parvulis), ab adulescentulo iz mladega, od mladih nog (let).

Zlasti pri predikativnem substantivu in adjektivu:

Quem di diligunt, adulescens (v mladosti) *moritur. Cato admodum senex, Cicerone consule, Hannibale vivo, Bruto auctore* po nasvetu, *Cyro rege* pod vlado, *Dumnorige deprecatore* s posredovanjem, *alii se ad poetas, alii ad musicos contulerunt* so se posvetili poeziji, godbi; *prudentis est* pametno je, *amici est* prijateljstvo zahteva, *stulti* (ali *stultum, stultitiae) est* neumno je, *barbarorum habetur* smatra se za sirovost.

§ 2. Narobe stoji v latinščini včasi abstractum namesto konkretnega substantiva (osebe):

In hac tanta immanitate (med takimi pošastmi) *versari* (Rosc. Am. 52). *Antonius insigne odium omnium hominum* najbolj zoprn človek na vsem svetu. *Omnium flagitiorum et facinorum (= flagitiosorum et facinorosorum) catervas circum se habebat* (Sall. Cat. 14). *Erat plena lictorum et imperiorum* (oblastnikov, vojaških poveljnikov) *provincia. Magna (excellentia) ingenia* bistroumni možje, veleumi, *odores* (dišeče kadilo) *incendere, religio* svetišče, božanska podoba, kip, *in rei publicae administratione florere* kot državnik se odlikovati, *ad dicendum maxime natus aptusque* po naravi za govornika ustvarjen, *idoneus militiae* sposoben za vojaka.

§ 3. Plur. konkretnih subst. včasi namesto slovenskega abstraktnega sing.:

1. nomina: *ut libido magis est adulescentium* (mladosti) *quam senum* (starosti) Cat. M. 11, 36. *In Graecia musici* (glasba) *floruerunt, mercatorum* (ne *mercaturae) commercium* trgovinski promet; tako *leges* ustava, *dicendi praecepta* govorništvo, *opes* vpliv, *religiones* bogočastje;

2. participia: *sermo partim admirantium* (občudovanja), *partim scire cupientium* (vedoželjnosti). Tudi sing.: *momenta deficientis* (Tac. Agr. 4) dobe propada, *vestigia reluctantis* (Tac. Ann. 1, 22) sledovi odpora.

§ 4. Več samostalnikov rabi Slovenec v isti obliki v konkretnem in abstraktnem pomenu, Latinec ima za abstraktno svojo obliko, za konkretno pa tudi svojo:

Cogitatio mišljenje, umnost, *cogitatum* misel kot uspeh, *inventio* iznajdenje, iznajdljivost, *inventum* najdena reč, iznajdba. *Inventio est excogitatio rerum verarum, philosophia est inventum deorum* (Tusc. 1, 26); tako *promissio* in *promissum, institutio* in *institutum*. Vendar tudi *cogitationes* (Tusc. 1. 3) = *cogitata, possessio* = posestvo itd

§ 5. Sing. nam. slov. plur. (zbornega imena):

1. pri osebah (vojaškega stanu). *Romanus* = *Romani milites. Hiero cum populum Rom. milite et equite non uti sciret nisi Romano et Latino, sagittarium tantummodo et funditorem auxilio ei misit, quam manum aptam fore putabat contra Baliarem ac Maurum* (Liv.);

2. pri živalih in raznih rečeh. *In rosa et viola* (med rožicami in vijolicami) *potare. Villa abundat porco, haedo, agno, gallina.* (Cat. M. 16.) Tako *vestis* obleka, navadno *instrumentum* orodje, *ambitus* spletke pri volitvah, *aes alienum* dolgovi itd.

§ 6. Plur. nam. slov. sing.:

Agricolae agros exercent kmet obdeluje polje; *dies noctesque* noč in dan (24 ur), *iter ingredi pedibus* peš, *res secundae (adversae)* sreča (nesreča), *multa praeclara.*

Zlasti 1. nom. abstracta z ozirom na več oseb in razne čase:

Inimicitiae sovražnost, *odia hominum* vsakršno sovraštvo, *potestates magistratuum* oblast posameznih uradnikov, *viri summis ingeniis praediti, militibus animi adduntur, exitus bellorum* itd.; toda le *aequo animo, in animo habere;*

2. nomina affectuum in movendi:

Quattuor sunt perturbationes, tres constantiae (Tusc. 4, 14). *Insaniae* besnost, blaznost, *desperationes* obupnost, *temeritates, irae; fugae, reditus imperatorum;*

3. nomina concreta:

Milites terga dant obrnejo hrbet, beže. *Corpora iuvenum exercentur;*

4. pri vremenskih prikaznih:

imbres deževje, *nives; frigora* hud mraz, *calores* strašna vročina;

5. pri snovnih imenih:

aera medovina, *aquae* vodovje, *grandines* toča, *nives* snežnina, zameti;

6. pri lastnih imenih:

Tib. et C. Gracchi, Spurii Cassius et Maelius (oba istega rodu), *Catones, Maecenates* možje kakor Katon, Mecenat.

§ 7. Samostalniki prvotno subjektivnega pomena se večkrat rabijo v objektivnem pomenu:

n. pr. *ars* spretnost, zvijača, (objektivno) rokodelstvo, umetnost; *metus* bojazen, strah, (objekt.) predmet strahu = *periculum* kritični položaj, nevarnost; *memoria* pomnež, spomin, (objekt.) predmet, ki se ga spominjamo: čas *patrum memoriā, aliquid memoriā accipere* po ustnem izročilu; *opinio* vera, misel, ki jo imamo, (objekt.) mnenje, ki ga imajo drugi o nas: dobri glas; *suspicio* domneva, sumnja, (objekt.) razlog sumnje, sumljaj.

§ 8. Nekateri subst. imajo aktivni in pasivni pomen:

n. pr. *poena* kaznovanje in kazen, *misericordia* pomilovanje in vzbujeno sočutje, *exercitatio* vadba, izvrševanje in izurjenost.

§ 9. *Ἓν διὰ δυοῖν* veže priredno z *et, atque, que* dve besedi, ki sta v stavku enake veljave in večinoma po pomenu sorodni, tako da opisuje ali označuje ena pomen druge. Ta v latinščini tako značilna in pogostna prikazen se pojavlja ne le pri subst., ampak tudi pri adjekt., glagolu in adv. Prim. §§ 18., 33., 2. in 41.

Samostalniški ἓν διὰ δυοῖν se sloveni

1. z dvema izrazoma kakor v latinščini:

n. pr. *voluptas et libido* slast in strast, *indignatio et ira* gnev in srd, *levitas et iactatio* lahkomiselnost in ničemurnost, *pavor et tre-*

pidatio strah in trepet, *metus ac timor* skrb in strah, *vi ac necessitate* v sili in potrebi, *religio et fides* vestnost in zvestoba, *hominum imbecillitas atque caecitas* (duševno) slabi in slepi ljudje, *ratio et usus belli* teorija in praksa v vojni, *patientia et constantia* potrpežljivost in vztrajnost;

2. s samostalnikom in pridevnikom:

natura pudorque meus moja prirojena boječnost, *litterae et monumenta* pismeni spomeniki, *ratio et conformatio doctrinae* metodična znanstvena izobrazba, *oratio et facultas* govorniški dar, *cautio et consilium* previden načrt, *sanitas ac mens* zdrava pamet, *diligentia disciplinaque patris* skrbna vzgoja, *pateris libamus et auro* (Verg. Georg. 2, 192) iz zlatih čaš, *impetus et ira* divji srd, *probitas et mores* pošten značaj, *temeritas et mendacium* nesramna laž, *recordatio et memoria* živ spomin, *assiduitas et industria* neumorna delavnost, *convivium luxusque* razkošna pojedina, *civium licentia et libidines* nebrzdana razuzdanost, *potestas et ultio deorum* kaznovalna oblast, *cupiditas atque amentia* blazna poželjivost, *hoc opus hic labor* (Aen. 6, 129) to težavno delo;

3. s samostalnikom in odvisnim genetivom:

ars et praecepta pravila umetnosti, *propagatio et suboles* (Cic. off. 1, 54) = *propagatio subolis, iuventus et vires* = *vires iuvenum;*

4. s samostalnikom in prepozicionalnim izrazom:

oblectatio oculique paša za oči, *fuga et solitudo* osamljenost v pregnanstvu, *spes atque emolumentum* upanje (misel) na dobiček.

5. z enim samostalnikom:

aestus febrisque vročnica, *tenebrae vinculaque* temnica.

§ 10. Lat. substantivom (redko adjektivom) se pridevata dopolnilna genetiva *rerum, animi,* ki se ne slovenita:

Bona spes cum omnium rerum desperatione (s popolno obupnostjo) *confligit* (Cic. Cat. 2, 11); *ignoratio rerum* nevednost, *mobilitas animi* omahljivost, *ignarus rerum* neizkušen.

Zlasti se opisuje oseba z *animus, mens, corpus, pectus, latus, genus, nomen, natura* itd.:

animos militum ad certamen accendere navduševati vojake, *causam alicuius tueri* ali *defendere* zagovarjati koga, *sententias iudicum corrumpere* podkupiti sodnike, *voluntati alicuius morem gerere* komu voljo izpolniti, *hoc in genere* v tem, *nomen Latinum* Latinci, *corrupti mores* popačenost, *corpus in gramine sternere* leči, *corpora recreare* krepčati se, *salutem suam alicui committere* izročiti se komu (v varstvo), *iter convertere* obrniti se kam, kreniti, *coniungere exercitum (copias, castra) cum aliquo* združiti se. *Stoici diviserunt naturam hominis* (človeka) *in animum et corpus* (Cic. fin. 4, 7). *Ni prudentia matris incensum ac flagrantem animum coercuisset* (Tac. Agr. 4) da ni pametna mati ohladila njegove ognjevite navdušenosti.

Glagolniki s pripono *-tor* pomenijo značilno, oziroma zgodovinsko znano lastnost kake osebe: § 11.

orator govornik po poklicu, *calumniator* obrekovalec, *mercator*, *accusator* (tudi ovadnik), *laudator temporis acti*, *conditor urbis* (= Romul), *interfectores Caesaris* (= Brut in Kasij), *cum Q. Fabius suasor legis Cinciae fuit* ko je imel F. svoj imenitni govor za Cincijev zakon.

Prip. 1. Sicer opisuje lat. tak substantiv z relat. stavkom: bralec (slušatelj) *is, qui legit (audit)*, Sokratovi tožniki *ii, a quibus S. accusatus est*, Klodijevi spremljevalci (pristaši), *ii, qui cum Clodio erant. Sumite materiam vestris, qui scribitis* (pesniki), *aequam viribus* (Hor. ars poet. 39).

Prip. 2. Tudi druge subst. (zlasti abstraktne) opisujejo včasi zavisniki: *a)* relativni stavki: *habeo, unde vitam cotidianam sustentem* svoj vsakdanji krub, *eae res, quae exportantur* izvozno blago, *id, quod volui (mihi propositum est), consequor* dosežem svoj namen, cilj, *id, quod sentio* svoje mnenje, *id, quod petierat, negare (recusare)* odbiti njegovo prošnjo; *b)* vprašalni stavki: *cognosces, quae viri eloquentissimi senserint* mnenja najbolj zgovornih mož; *c)* konjunkcionalni stavki: *Quod igitur, cum res agebatur* (med obravnavo), *nemo in me dixit* (Cic. Phil. 2, 9).

Prip. 3. Obširnejši pristavek se izraža z relat. stavkom: *Vergilius natus est Andibus, qui est vicus agri Mantuani* v vasi okoliša mantovskega. To se mora zgoditi, če pojasnjuje apozicija celi stavek.

Pomni *a) liberā re publicā* za ljudovlade, *b)* slov. na primer se latini z *ut, velut; exempli causa* se rabi le v zvezi s predikatom: *Multi et clari viri tristem exitum habuere; exempli causa nomino (affero) Miltiadem.*

O drugih nadomestilih za slov. subst. gl. §§ 28, 29, 30.

II. Adiectivum.

Pridevnike in deležnike rabi Latinec samostalno § 12.

1. v singularu:

a) pri osebnem spolu v gen. v zvezi z *esse, fieri, videri*:

fortis est labores ferre;

b) v drugih sklonih le redko:

Probus invidet nemini. Iacet corpus dormientis ut mortui. Aegro adhibetur medicina. Sicer stoji praviloma pri adj. *homo, vir* ali kak samostalni zaimek (*nemo, quisquam* i. dr.) *homo (vir) probus* poštenjak, *homo Romanus (Romanus homo)* Rimljan (pravi Rimljan), *homo (vir) Atheniensis* Atenec, *superari ab aliquo Syro aut Deliaco* (od Sirca ali Deljana).

Op. 1. *Adiectiva gentilia* se rabijo samostalno le α) kadar stoje kot apozicija: *Miltiades Atheniensis*, β) v kolektivnem pomenu: *Romanus* = *Romani milites*, γ) ako imenujemo odličnega moža po njega narodnosti. *Poenus* = *Hannibal.*

Op. 2. Velik učenjak *homo (vir) doctissimus*, pravi modrijan *(vir) vere sapiens; vir ac vere Romanus* (Liv. 22, 14, 11) pravi Rimljan; ravno tako *nemo Thebanus, nemo Perses* (noben Peržan) in pri drugih osebnih samostalnikih: *nemo civis (nullius civis, nullo cive), nemo hostis, neque quisquam poeta;*

c) pri neutru v nom. in akuz.:

verum dicere, malum zlo, *bonum, falsum scribere, vetus est* to je star pregovor, *utile* itd.;

d) v part. ali objekt. gen.:

aliquid novi nekaj novega, *quidquid boni, studium veri* itd.;

e) pogosto pri prepozicionalnem izrazu:

in publicum prodire iti z doma, očitno se pokazati, *in publico* v javnosti, pred vsem svetom, *in occulto* na skrivnem, *sine dubio* (pa *sine ulla dubitatione)* brez dvoma itd.

2. v pluralu pri vseh spolih le v nominativu in akuzativu, v ostalih sklonih le pri osebnih imenih:

multa colligere mnogo zgledov, *in Cn. Pompeio summa sunt omnia* vse lastnosti, *magna consequi* velike uspehe, *mea (= meum librum) legens* (Lael. 1, 4.), *per aspera ad astra, plura, maiora appetere, praeclara* ali *praeclare facta, acute* (duhovit) *responsa; homo doctus*, pa *docti, doctorum* itd., *nova*, pa *rerum novarum cupidus, novis rebus studere. Quid est tam commune, quam spiritus vivis, terra mortuis, mare fluctuantibus, litus eiectis? Mortales, summi atque infimi, Pompeiani, urbani* itd.

Pomni: *verum, honestum, utile* so abstraktni pojmi, *vera, honesta, utilia* pa konkretnega pomena.

Iz grščine na latinščino prevajati se pravi *e Graeco in (sermonem) Latinum (con)vertere, transferre* ali *Graeca Latine reddere.*

§ 13. Pridevnik tiči včasih v lat. substantivu:

opinio subjektivno mnenje, *inimicus* osebni sovražnik, *lucrum* gmotni dobiček, *usus* praktična izkušnja, *ratio, doctrina, scientia* teoretično znanje, *dimicatio* odločilni boj, *ingenium* prirojena zmožnost, *per occasionem* o ugodni priliki, *(in) tempore* o pravem času, *(in) loco* na pravem mestu.

§ 14. Lat. adjektiv nam. slovenskega substantiva s predlogom:

Protagoras Abderites iz Abdere, *bellum Jugurthinum* (z J.), *gladiatorii consessus* sestanki pri gladiatorskih igrah, *Hercules Xenophontius* pri Ks. omenjeni H., *orationes Philippicae* proti Filipu (Antoniju).

§ 15. Adjektivi nam. gen. obiect.:

dictatoria invidia mržnja na diktatorja, *formidinem suam (= sui) inicere, iniuriae vestrae* krivice, ki so se vam godile, *iter terrestre* po suhem, *exercitus Siciliensis* v Siciliji, *Cupido ex marmore egregie factus* mojstrsko delo iz marmorja.

Slov. adjektivi se pogosto latinijo: § 16.

1. s substantivom, in sicer

a) z atributivnim osebnim samostalnikom v istem sklonu:

fuit in Metello contemptor animus et superbia M. je bil zelo domišljav in ošaben, *exercitus tiro* (neizvežbana), *legio victrix*, *Cato senex* priletni (Prim. § 1.);

b) z abstraktnim subst., da se bolj poudarja lastnost; slov. subst. je v lat. atributivni gen.:

Fabii virtus vrli F., *immanitas* (nečloveški) *sceleris*, *elegantia sermonis* izboren jezik, *integritas vitae* neomadeževano življenje, *in tanta temporum iniquitate* v tako slabih časih, *locorum amoenitas* ljubki kraji, *mercatūs celebritas* (Tusc. 5, 9) mnogoobiskan semenj;

c) s samostalniškim ἐν διὰ δυοῖν, *ardor et impetus* silni napad, gl. § 9.

2. z zaimki, gl. §§ 24, 25.;

3. redko s prislovom in predlogom:

deorum saepe praesentiae pogostne prikazni, *omnis circa regio* vsa okolica, *mors cum gloria* slavna, *homo sine re* ubog človek, nemanič;

4. s plenus:

consilium plenum sceleris et audaciae zlobna in predrzna nakana, *pax plena ignominiae* sramoten mir, *oratio prudentiae plena* dobro premišljen govor.

Op. Kako si je lat. pomagala, ker ji je manjkalo pridevnikov, kažejo ti-le primeri: *corporis voluptas* telesna naslada, *otium et tranquillitas ruris* tiho in mirno selsko življenje, *praecepta philosophiae* modroslovna pravila (nauki), *rerum publicarum eversiones* politični prevrati, *puer novem annorum*, *praeter omnium* (ne *omnem*) *exspectationem*. — *consilii expers* nespameten, *metuendus* strahovit, *atris frondibus arbor* črnolistnato, *multi nominis Lydia* (Hor. Od. 3, 9, 7) mnogoimenovana.

Nikalne adjektive izraža

a) s trdilnimi: *divinus* nepresežen, *aeternus* neminljiv;

b) z opisovanjem: *nullius animi* malosrčen, *nullarum partium esse* nepristranski, *victima nil miserantis* (neusmiljenega) *Orci* (Hor. 2, 3, 24), *expers religionis* brezvesten, *sensu carens* neobčutljiv, *lectio sine delectatione* nezanimivo;

c) z relativnim stavkom: *quod vitari non potest* neizogiben, *quo nihil esse potest praestantius* nepresegljiv.

Adjektivi v aktivnem in pasivnem pomenu: § 17.

beatus srečen in osrečujoč, *miser* nesrečen, pa tudi nadležen, mučen (Hor. Od. 2, 16, 10), *infestus* v nevarnost pripravljen, nevaren, sovražen, *innoxius* brez nevarnosti, neškodljiv, *ignarus* neznan, neveden;

caecus (slep) *senex*, *caecum* (skrita) *periculum*, *tristis* (otožen, potrt) *homo*, *tristis* (bridka) *mors*; *filii vita infesta* (Cic. Rosc. Am. 11, 30), *gens infestissima nomini Romano* (Sall. Cat. 52, 24), *ipsi innoxii* ... *aetatem agunt* (Sall. Cat. 39, 2), *ignara lingua* (Sall. Iug. 18, 6), tako *infame et probrosum* (Tac. Germ. 15).

§ 18. *Ἐν διὰ δυοῖν* pri adjektivih. (Prim. § 9.):

odiosus et invisus mrzek in zoprn, *gratus et acceptus* mil in drag, *fluxus atque fragilis* minljiv in opotočen, *spes falsa et inanis* goljufiv in prazen up; *vita privata et quieta* mirno zasebno življenje, *vacua atque nuda* (celo prazna) *Messana* (Verr. 4, 3), *iucundum et gratum* (prav všeč) *convivium*, *inimicus atque infestus* najhujši sovražnik, *aequus ac par* popolnoma enak, *poena iusta et debita* po pravici zaslužena kazen, *salvus et incolumis*, *cupidi avidique* itd.

§ 19. En adjektiv pri več subst. in narobe.

1. Ako se en adj. (pron., partic.) veže z več substantivi, se navadno stavi le enkrat:

Hominis utilitati agri omnes et maria parent; meo labore, inimicitiis, periculo; in amore atque adulescentia tua.

Le če se adj. poudarja, se ponavlja pred vsakim substantivom:

mea opera meumque studium.

2. Če pa stojita dva (ali več) adjekt. pri enem subst., se vežeta

a) priredno z *et*, *atque*, *que*:

frater carissimus atque amantissimus, *multi et docti viri* mnogo učenih mož; *Caesar multis et gravibus vulneribus percussus concidit*; *tot et tam potentes populi* toliko močnih narodov; toda *multa bella gravia* mnogo hudih vojn (ker stoji subst. v sredi);

b) brez veznikov, če tvorita en adjekt. in subst. en pojem:

multi docti viri mnogo učenjakov, *festi dies anniversarii* vsakoletni prazniki. *In hac classe multi pigri discipuli sunt* je mnogo lenuhov.

§ 20. Takozvana adiectiva relativa *(dignus, indignus, studiosus, idoneus* i. dr.) se redko rabijo absolutno.

Ubi imperium ad ignaros aut minus bonos pervenit, novum illud exemplum ab dignis et idoneis ad indignos et non idoneos transfertur (Sall. Cat. 51, 27). — Častitljiv mož *vir omni laude dignus*, zelo nadarjen mladenič *adulescens magno ingenio praeditus*, neizkušen (zadovoljen) biti *rerum imperitum (sorte sua contentum) esse.*

§ 21. ***Quam pro*** (ἢ κατά) za komparativom.

Sumptus (izdatki) *multorum hominum maiores sunt quam pro facultatibus (= quam facultates patiuntur)* so večji, ko dopuščajo gmotne

razmere. *Proelium atrocius quam pro numero pugnantium editur* v primeri s pičlim številom bojevnikov jako krvava bitka.

Superlativ. § 22.

Latinec pridevlje lastnim imenom pohvalne ali grajalne adjektive, ki izražajo trajno lastnost, skoro vedno v superlativu, in sicer v zvezi z apelativi *vir, homo, adulescens, rex, urbs, insula* itd. ali s pron. demonstr. *ille, iste.*

Socrates nihil unquam praemii ab ullo discipulo, ne a divitissimo illo Alcibiade quidem accepit (niti od bogatega Alc.); *urbem pulcherrimam Syracusas* (prelepe S.) *incolumem esse passus est; Galli, homines bellicosissimi libertatisque amantissimi, Corinthus illa clarissima, fortissimus ille Achilles,* pa tudi *sapiens ille Socrates.*

Pomni: *Laelius, homo sapientissimus* se sloveni: *a)* modrijan (modri) L., *b)* L., izmed največjih modrijanov, *c)* tako moder mož, kakor je bil L.

Prip. Pozitiv pa stoji *a)* pri adjektivih superlativnega pomena.

Avunculo tuo, divino ac singulari (Cic.). Prim. slov. sinek moj dični *mi fili carissime;*

b) ako so adjektivi pravi priimki:

Sulla Felix, Crassus Dives, Cato Maior;

c) kadar izražajo trajno lastnost:

novus Hannibal drugi H., *Cotta saucius.*

Superlativus elativus = tako: § 23.

vir optimus tako dober mož, *L. Sulla et L. Murena, fortissimi viri et summi imperatores* oba tako hrabra junaka in odlična poveljnika. *Testis est Hispania, quae saepissime plurimos hostes conspexit* tolikrat in toliko sovražnikov, *Cnidus, Colophon, Samus, nobilissimae urbes* tako slavna mesta kakor Knid, K. in S.

Prip. „Čim modrejši je človek, tem mirneje umre“ ali „Vsak moder mož (vsi modri možje) umre (umró) mirnega srca“ se latini:

Ut quisque est sapientissimus, ita aequissimo animo moritur.

Sapientissimus quisque aequissimo animo moritur.

Quo quis (quisque) est sapientior, eo aequiore animo moritur.

Splošna popačenost je bila čimdalje večja, poštenja in pravice pa je bilo zmeraj manj: *Quo magis ingravescebat turpitudo omnium, eo minus erat in dies fidei et iustitiae.*

III. Pronomen.

Pronomen possessivum izraža v nekaterih zvezah § 24.
(*tempus, locus, ius* i. dr.) to, kar je osebi ali stvari primerno ali ugodno:

annus, meus, tuus, suus leto, ko se smem poganjati za državno službo, *meo, tuo, suo iure* po vsej pravici; *factus est consul bis, primum ante tempus, iterum suo tempore* (Lael. 3, 11) o zakonitem času, *exstingui suo tempore* o pravem času; C. *hostes in suum locum elicuit* v kraj, ki je bil zanj ugoden.

§ 25. Pronomina demonstrativa *hic, iste, ille:*

hic liber ta moja (naša) knjiga,
hoc die danes,
hac nocte nocoj,
ob hanc causam iz sled. razloga,

iste liber tvoja (vaša) knjiga tam,
iste homo ta-le (nasprotnik pred sodiščem),
ut iste vult to-le človeče (zaničljivo),

illa urbs tamošnje mesto,
ille exercitus sovražna vojska,
illa ripa onostranski breg,
Socrates ille slavni S.

hic moj klient, obtoženec,
hi mores sedanje šege,
haec svet, Rim, rimska država,
huc veni! pridi sem (k meni)!

isti philosophi ki si jih omenil

ista tvoje trditve,

qui istinc veniunt ki prihajajo od tam (od vas).

illi consules tedanja konzula,
illa tempora prejšnji časi,
ille filius prej (gori) omenjeni,
illic tam, kjer biva, stoji itd.

§ 26. Pron. demonstr. nam. slov. possess.:

hic locus (naše mesto) *difficillimus est. Dixi in eo libro, quem de rebus rusticis scripsi* v svojem spisu o kmetijstvu. *M. Cato, quo erat nemo fere senior illis temporibus* izmed najstarejših mož svoje dobe; *hic Laelius* naš L. tukaj.

Op. „Naš Polibij, naš pesnik“ se prestavlja le tedaj z *noster*, kadar pomeni „naš rojak, naš somišljenik, sodrug, naš najljubši prijatelj“, ako pa omenjam le pisatelja, pesnika, ki ga baš čitam ali o njem govorim, pravim *hic Polybius, hic poeta* ali navadno samo *Polybius, poeta.*

§ 27. Pron. demonstr. *hic, ille* z naslednjim atributnim adjektivom se poudarja s *tam, tantus* in *tot.* Nam. *tam magnus* rabi *tantus*, nam. *tam multi: tot!*

haec tanta clades ta velikanski poraz, *illa nostra laboriosissima ratio vitae* one tako mučne razmere našega življenja, *illud tam parvum regnum* ono majhno kraljestvo, *tot tam praeclari imperatores* toliko slavnih poveljnikov, *hoc tantum bellum, tam vetus, tam dispersum; haec tot exempla, tanta ac tam nova.*

§ 28. ***Is*** nam. pregnantnega (tak) človek, mož, reč i. dr.

Non caret is (človek), *qui non desiderat. Hic locus nunquam vacuus fuit ab iis* (ni bil brez takih mož), *qui vestram causam defenderent. Siculi id* (nekaj) *dicerent, quod* (kar) *cuivis probare deberent.*

Pron. demonstr. nam. slov. substantiva z zaimkom. § 29.

De Lucullo ita dicam, ut vera laus ei (temu vojskovodju) *detracta non videatur. Haec* (te zaklade) *dum nostri colligunt, rex e manibus effugit. Haec* (ta svoja posestva) *a maioribus accepi. In hoc* (v tej stvari) *erro. — Ap. Claudius non dubitavit dicere illa* (one slavne besede), *quae versibus persecutus est Ennius. Repudiantur ea* (dokazi, izpričbe), *quae nullo modo depravari possunt. Hoc teneo* (tega prepričanja se držim) *beatum esse neminem nisi sapientem. Est istuc* (ta tvoja opomba) *quidem, Laeli, aliquid.*

Na že imenovane osebe in reči se Latinec ozira s pron. demonstr., slovenščina pa zavoljo jasnosti ponavlja pogosto ime osebe in stvari. § 30.

Iste ait se velle illud etiam atque etiam considerare (Verr. 4, 65) Ver je dejal, hočem si svetilnik zopet in zopet ogledati. *Nihil mihi prius demonstratum est ab illis* (Verr. 4, 74) božanska podoba je bila prva znamenitost, ki so mi jo Segeščani pokazali.

Dvojno vprašanje ali dva vzklika, ki sta drugi od drugega odvisna, se v lat. včasih združita v en stavek. Slovenita se z in ali pa se izpusti ena vprašalnica: § 31.

Quis quem fraudasse dicitur? Kdo in koga je neki goljufal? *Milo si Clodium interficere voluisset, quantae quotiens occasiones, quam praeclarae fuerunt!* Kolikokrat so se mu nudile najugodnejše in najlepše prilike! *Quae qualia* (kake lastnosti, vrline) *sint in Pompeio, considerem!*

Op. ***aliquis*** pomenja:

1. pri številnikih okoli, kak:

tres aliqui aut quattuor približno 3 ali 4, *aliquos viginti dies* kakih 20 dni;

2. = res, (ne)kak, res nekaj (kaj), vsaj nekaj (količkaj). *est istuc aliquid* vsaj nekaj, *aliquid* (trohica) *veri. Omnes, qui aliquid de ingenio poterant iudicare, Archiam hospitio dignum existimarunt;*

3. kdorkoli, katerikoli:

Ariovistus ad C. legatos mittit, ut e suis aliquem (kogarkoli) *ad se mitteret;*

4. kak drug:

aut valetudinis imbecillitate aut aliqua graviore causa impediri.

IV. Verbum.

Verba namesto slov. adverbov: § 32.

a) soleo aliquid facere delam pogosto, navadno, rad ali z iterativnim glagolom, *propero, maturo, contendo* naglo, *iuvat, cupio* rad, *non nolo* prav rad, *desino* ne več, *non desino (desisto)* neprenehoma, neprestano, *non dubito* c. inf. brez pomisleka, *opinor, spero* prejkone, bržkone, *puto* pač, *doleo* žalibog, *pergo* naprej, dalje, *persevero* še dalje;

b) glagolni izrazi: *facere non possum, quin* nehote, moram, *fieri potest, ut* morda, mogoče, *vereor, ut* težko da, *accedit (contingit), ut* slučajno (k sreči), *restat (reliquum est), ut* naposled, *accidit, ut (quod)* vrhutega, *non dubium est (dubito), quin* brez dvoma, gotovo, *verisimile est* bržkone, *non multum abest, quin* malodane, skoro, *est, ut* res, po pravici.

c) haud scio, nescio, dubito, an recte dicam smem pač (po pravici) trditi, *videte (vereor), ne vobis turpissimum sit* bila bi pač velika sramota za vas, *quo animo esse existimamus eos, qui* kako mora pač biti tistim pri srcu.

Prip. 1. *Quo facto, quibus dictis, his rebus gestis* nato, *quo factum est, ut* s tem, tako, *quae cum ita sint* potemtakem, torej, *quod nisi ita est* sicer, *dum haec geruntur* medtem;

2. *Hannibal urbem cepit, captam diripuit* in ga je potem oplenil.

§ 33. Jači se v lat. glagolni pojem:

1. *ediscere* na pamet se učiti, *efflagitare* nujno zahtevati, *exaudire* oddaleč, razločno slišati, *devincere* popolnoma premagati, *decertare* biti se na življenje in smrt, *perscribere* natanko popisati, *subducere* skrivaj odvesti;

Kako rada rabi latinščina verba composita nam. slov. verba simplicia, da natančneje izraža dejanje, kažejo n. pr. sledeča rekla: *ad opus aggredi* lotiti se dela, *in urbem ingredi* iti v mesto, *in sententia permanere* ostati pri, *naves in aridum subducere* potegniti na suho, *de saxo desilire* skočiti s skale, *ex equo descendere* stopiti s konja, *exercitum e castris educere* peljati iz tabora, *arma in humum proicere* na tla vreči;

2. s ἓν διὰ δυοῖν: *fundere ac fugare* potolči, *rogare et orare, orare atque obsecrare* milo prositi, *ferre et perpeti* potrpežljivo prenašati, *regem spoliare expilareque* do nagega sleči, *bestias cruciare et enecare* do smrti trpinčiti, *refellere et redarguere* do cela izpodbiti, *metuere atque horrere* močno se bati, *aerarium exhaustum consumptumque* popolnoma prazna; pa tudi *orare et obsecrare* prositi in rotiti, *cupiditates coercere atque reprimere* krotiti in brzdati, *prudens et sciens hoc feci* hoté in vedé;

3. *non (haud) ignorare* dobro vedeti, *non nolle* prav rad imeti, hoteti;

4. *cognitum habere* dobro poznati, vedeti. *Dionysius Maior civitatem Syracusanorum oppressam tenuit* zasužnjeno zatirati. *Apud Lacedaemonios bonae artes neglectae iacebant. Veritas saepe in profundo abdita latet.*

§ 34. Kadar hoče lat. verbum simplex posebno poudarjati, ga opisuje

1. z *is sum, qui; nemo est, qui; nihil est, quod; quis (quid) est, qui (quod)? si quis est, qui* itd.:

Gloria detracta quid est, quod (kaj bi naj) *in hoc tam exiguo vitae curriculo tantis nos in laboribus exerceamus?* (Cic. Arch. 11, 28.) *Non is sum, qui mortis periculo terrear.* Nikakor me ne straši smrtna nevarnost. *Nemo est, qui non liberos suos beatos esse cupiat* vsak želi;

2. s *facio ut; non committo, ut; faciendum putavi, ut; accidit (evenit, fit), ut:*

Invitus feci, ut L. Flaminium e senatu eicerem (= invitus eieci). Le nerad sem ga izobčil. *Faciendum mihi putavi, ut tibi scriberem.* Moral sem ti pač pisati. *Persaepe evenit, ut utilitas cum honestate certet.*

Frazeološki glagoli (dati, hoteti, moči, morati, izkušati, smeti, znati i. dr.) se izpuščajo v lat.: § 35.

pontem fecit in flumine dal je premostiti reko, *fateor, nego, dubito* moram priznati, oporekati, dvomiti, *non reprehendo consilium tuum* ne morem grajati, *spero* smem upati, *neminem nomino, non dico (quaero)* nočem imenovati, trditi (vprašati), *rem ita instituit* znal je reč tako urediti. *Hos ego video* (Cic. Cat. 1, 4, 9) moram videti. *Regulus Carthaginem rediit neque eum caritas patriae retinuit* (Cic. off. 3, 27) ga ni mogla zadržati.

Glagol se v lat. ponavlja: § 36.

1. in sicer:

regnat et ita regnat, ut vlada, in sicer tako, da. *Prohibiti estis in provincia vestra pedem ponere et prohibiti summa iniuria. Veniet tempus mortis et veniet celeriter* (ali pa samo *et quidem celeriter)* in sicer naglo. Prim. *Annum iam audis Cratippum idque* (in sicer) *Athenis.*

2. sicer — pa ne, sicer ne — pač pa:

Clodius dictitabat consulatum Miloni eripi non posse, vitam posse konzulata sicer ne, pač pa življenje. *Vincere scis, Hannibal, victoria uti nescis* zmage izkoriščati pa ne. *Te lotum voluit occidere, cenatum noluit* pa ne po obedu. *Furor in sapientem cadere possit, non possit insania.* Prim. *Severitatem in senectute probo, acerbitatem nullo modo.* Gl. § 54., al. 2.

Brahilogija, t. j. krčenje ali krajšanje stavkov. § 37.

1. Skupni povedek dveh stavkov se stavi le enkrat:

Beate vivere alii in alio (sc. ponunt), vos in voluptate ponitis.

2. Iz negativnega glagola *(nescire, negare, nolle)* se mora posneti trdilni:

Nostri Graece fere nesciunt nec Graeci Latine (sc. sciunt).

3. Zevgma, t. j. k dvema ali več subst. spada glagol, ki pa se v pravem pomenu prilega le enemu:

Tribunatus totus P. Sestii nihil aliud (fecit), nisi meum nomen causamque sustinuit S. je ves čas svojega trib. le na to gledal, da je mene in mojo korist podpiral. *In Iugurtha tantus dolus erat, ut „pacem" an bellum gerens perniciosior esset, in incerto haberetur* (Sall. Iug. 46, 8).

§ 38. Slov. glagoli: vedi, pomisli, opomnim, povem ti to se v lat. izpuščajo, zlasti za *ut, ne, quod* (= kar se tega tiče, da, če):

ut hoc intellegas: cum primum Varro venit, ad nos se contulit da to razumeš, vedi (povem ti): ko je prišel Varon, se je nam pridružil. *Ne genus belli neve hostem ignoretis: cum iis est vobis pugnandum* (Liv. 21, 40). *Ariovistus respondit: Quod sibi Caesar denuntiaret se Haeduorum iniurias non neglecturum: neminem secum sine sua pernicie contendisse. Si sapientiam meam admirari soletis: in hoc sumus sapientes* (Cat. M. 2, 5).

Prip. 1. Lat. navadno ne veže glagola, ki izraža kako dejanje, z abstraktnim subst., ampak rabi *esse, habere, versari in re;* n. pr. *ea philosophiae pars, quae est* (govori) *de vita ac moribus; ut est in proverbio* kakor pravi pregovor, *hae artes iam pridem in nostra familia versantur* so udomačene.

Prip. 2. Ravno zato se slov. aktivni stavki, ki izražajo dušno razpoloženost (n. pr. prošnje me ganejo, od hrepenenja ginevam, zona me obhaja, skrbi me tarejo, strah me izpreletava, strast me razburja i. dr.), latinijo le s pas.; *illa, quorum splendore capiuntur* (Tusc. 5, 30) nekaj, čigar lesk jih mami.

V. Adverbium.

§ 39. Lat. adverb se večkrat sloveni s celim (nadrednim) stavkom:

Caute tacuisti previdno si ravnal, da si molčal, *falso queritur genus humanum* krivico dela, če se pritožuje, *melius peribimus quam vivemus* bolje bo za nas, da umremo, nego da živimo. (Prim. *praestat interfici quam non libertatem recuperare.) Recte dicit Aristoteles* (prav ima A., rekoč) *amaras doctrinae radices, fructus dulces esse.* Gl. § 71.

§ 40. Slovenski adverbi se često latinijo

1. s samostalnikom, in sicer z abl. modi ali s prepozicionalnim izrazom:

vi, per vim siloma, *litteris, per litteras* pismeno, *consilio* nalašč, *casu* slučajno, *omnium consensu* soglasno, *ad verbum* od besede do besede, dobesedno, *cum fide* vestno, *praeter exspectationem (opinionem)* nepričakovano, nenadoma, *ex improviso* iznenada, *e contrario* nasproti, narobe (obratno), *magna (maiore, maxima) ex parte* večji del (zvečine, večinoma, po največ);

2. z zaimki:

a) ipse.

α) sam od sebe, itak:

res ipsa se aperuit je sama od sebe prišla na dan. *Cur incitas me ipsum* (itak) *currentem?*

β) že (sam), tudi (sam), celo, že sam na sebi, že sam zase (= *per se ipse*):

Divitiae ipsae neminem mortalem beatum reddere possunt. Pompeius socios ipso nomine ac rumore defendit. Consul omnibus ipso adspectu (že s samim pogledom) *admirationem iniecit;*

γ) samo, ravno, prav, zares, pravzaprav, natanko, tik, takoj:

Triginta dies ipsos (ravno) *Athenis fui, sub ipso vallo* tik pod okopom, *post ipsum proelium* takoj po bitki, *in ipso vado* ravno še na brodu, *nunc ipsum* prav zdaj, *tum ipsum, sub ipsa profectione* ravno med odhodom, *ad ipsum mane* baš do belega dne;

δ) *ipse quoque, (et) ipse, atque ipse* tudi, ravno tako (= *item*) o drugem subjektu:

Frater meus Romae est, ego ipse quoque propediem Romam proficiscar. Dareus, cum caedi suos videret, mori voluit ipse (tudi sam);

b) ***idem*** pri istem subjektu.

α) (pa) tudi, obenem, ravno tako:

Crassus eloquens fuit idemque iuris peritus. Stulti iidem miseri sunt;

β) pa, pa vendar:

Multi, qui vulnera fortiter acceperunt, iidem dolorem morbi ferre non possunt.

c) ***quidam.***

α) za substantivom in adjektivom (omejujoč): takorekoč, rekel bi, nekak:

propugnaculum quoddam takorekoč, *timiditas ingenua quaedam* rekel bi plemenita boječnost,

β) za adjektivom (ojačujoč): prav, močno, res:

mirificus quidam casus kaj čuden primerljaj.

Ἐν διὰ δυοῖν. § 41.

aperte ac ingenue celo odkritosrčno, *intus domique* notri v hiši, *modice ac sapienter;* pa tudi *toleranter atque humane ferre* vdano in potrpežljivo, *graviter ornateque* s poudarkom in v lepi obliki.

Kako, kako zelo, kako malo (v vprašanjih in vzklikih) se latini s *quam* pred adjektivom in adverbom, pred glagoli (le v vzklikih) in samostalniki redko; *quam non, quam nihil* = kako malo: § 42.

Quam caeca est avaritia! Quam diu nos eludetis? Quam cupiunt laudari! Quam hostis sit, animadvertite. — Attende iam, quam (kako malo) *ego defugiam! Quam istud te non* (kako malo) *decet! Quam nihil praetermittis in consilio dando!*

Nekateri adverbi se izpuščajo v latinščini, ako se da njih pomen lahko spoznati iz stavkovne zveze ali iz besednega reda. § 43.

1. le, samo, zlasti pri številnikih, zaimkih, pa tudi pri grajalnih in omejujočih adjektivih *angustus, parvus, exiguus, levis, brevis, aegre, raro* i. dr.:

unus le eden, *id (hoc) dico* le to povem, *ita* le toliko, *mediocriter, paullum* le malo, *aegre* le nerad; ravnotako pri *semel, pauci, tantum* i. dr. *Mauri freto divisi ab Hispania sunt* le morska ožina loči Mavretanijo od Španije. *Hic mos erat patrius Academiae, adversari semper omnibus in disputando* vedno le ugovarjati. *Ius legationis verbo* (le z eno besedo) *violatum maiores nostri persecuti sunt.*

2. šele:

paucis ante diebus šele pred malo dnevi; *hodie* šele danes; *nuper* šele ondan; *senex* šele v starosti. *Crassus aedilitatem petiturus erat* se je hotel šele poganjati.

3. res, zlasti za *ut est, sicut est:*

Quamvis ille felix sit, sicut est in on je res srečen. *Caesar ... fore id, quod accidit* (kar se je res zgodilo), *suspicabatur; et sunt illa sapientis* in to so res lastnosti modrijana.

4. že, še:

saepe že večkrat; *diu* že dolgo; *ante* že prej; *mature* že zgodaj, *semper* že od nekdaj (toda *iam inde*); *ut supra diximus* kakor smo že gori omenili. — *adhuc, hodie, hodie quoque* še danes, še dandanašnji; *diu* še dolgo; *iterum* še enkrat; *nunc (= etiam nunc)* še zdaj; *ante lucem* še pred svitom; *parum* še premalo; *maior (= etiam maior* ali *maior etiam)* še večji; *vivere* še živeti; *accedit* k temu še pride. *Reliquum est (restat), ut de felicitate Cn. Pompei dicam* naposled še hočem govoriti.

5. namreč pri apoziciji in apozicionalnem stavku:

Summus Romanorum orator, Cicero namreč C. *Avaritiam si tollere vultis, mater eius est tollenda, luxuries* namreč razkošno življenje. *Helvetii id, quod constituerant, facere conantur, ut* (namreč da) *e finibus suis exeant.*

6. žalibog:

Pater eius mature decessit je žalibog prerano umrl. *Rem publicam penitus amisimus* ustavo smo žalibog docela izgubili.

7. pravzaprav, zlasti pri popravljajočih členicah *vel (= vel potius, vel dicam)* in *sive (= sive potius, sive adeo)* ali pravzaprav.

Eiecto sive (ali pravzaprav) *emisso iam ex urbe Catilina; homo minime malus vel* (ali pravzaprav) *optimus. Stupor* (budalost) *hominis, vel dicam* (ali pravzaprav) *pecudis. O clementiam populi Romani sive potius patientiam miram!*

§ 44. Glede (z ozirom) na kaj, kar se tiče (zastran) česa se latini redko s *quod attinet ad,* ampak glavni pojem se

stavi na prvo mesto, često s *quidem*, pri verb. sentiendi et declarandi pa z *de* c. abl.

Orator (quidem) ne languescat senectute, vereor kar se tiče govornika, se bojim. *Hac de re multi scripserunt; et Cicero quinque libros scripsit* kar se tiče Cicerona, je tudi on sp. *De Dionysio a bonis auctoribus sic scriptum accepimus summam fuisse eius in victu temperantiam.*

Tudi s predlogi *ab* in *ad* ali z abl. limit.: *firmus ab equitatu, insignis ad deformitatem puer.*

VI. Praepositiones.

Latinščina ne veže rada neposredno dveh samostalnikov s predlogom, ampak rabi: § 45.

1. genetiv:

transitus Alpium hoja črez Alpe; *victoria huius belli* v tej vojni *certamen virtutis* s krepostjo;

2. adjektiv:

pugna Cannensis pri Kanah, *iter Brundisinum* v Brundizij; *luxus urbanus* v mestu. Prim. § 14.;

3. partic. ali relat. stavek:

Pugna navalis apud Salamina facta, sermo Laelii de amicitia habitus, ira motus, ductus, impulsus, incensus, inflammatus iz jeze; *humi stratus* na tleh; *curru vectus* na vozu; *umeris* (dat.) *impositus* na ramah. *Cassius exceptus scapha* (v čolnu) *refugit* (Caes. bell. c. 3, 101). *Gladium e lacunari seta equina aptum* (na žimi) *dimitti iussit* (Tusc. 5, 21, 62). *Consul Lentulum manu tenens* (za roko) *in senatum perducit* (Sall. Cat. 45, 5). — *Bellum, quod cum Persis fuit.*

Vendar tudi *a) illi de re publica libri, Caesaris in Hispania res secundae, reliquae ex Italia legiones, omnes ante Socratem philosophi, Marcelli ad Nolam proelio; b) malus poeta de plebe* (Arch. 10, 25), *in libro quinto de natura deorum; c) signa ex aere, bellum in Romanos, amor meus erga te* (pa vedno *amor patriae), lectio sine ulla delectatione* dolgočasno berilo; *d) domum, Narbone, ad Antiochum reditus* (kjer je moč glagola še živa v glagolniku), *defectio ab Romanis, transmissus ex Gallia in Britanniam.*

Nam. slov. predloga brez v lat. adjektiv ali particip: § 46.

Homo eruditionis expers (brez omike) *tamquam gemma rudis* (neizbrušen) *est, urbs nuda* (brez) *defensoribus, vita inops ab amicis, labe carens* brez madeža, *carens luce, civitas legibus carens.*

Latinski predlog s svojim imenom, zlasti *in* c. abl. nam. slov. odvisnika: § 47.

Dissentiebant principes et in salute optimatium (ker gre za obstanek boljarske stranke) *temeritatem multitudinis pertimescebant. Quidam saepe in parva pecunia* (kadar gre za malo vsoto denarja) *perspiciuntur,*

quam sint leves (Lael. 17, 63). *Quod ipsum etsi non iniquum est in tuo dumtaxat periculo (= cum in periculo verseris)* Deiot. 1, 1. *Quae apud alios iracundia dicitur, ea in imperio (= apud eos, qui in imperio sunt) superbia appellatur* (Sall. Cat. 51, 14). *Bello Punico secundo, quo Hannibal post magnitudinem nominis Romani (= postquam nomen R. magnum est factum) Italiae opes maxime attriverat* (Sall. Iug. 5, 4). *Meminisse post gloriam (= gloria parta) invidiam sequi* (Sall. Iug. 55, 3).

§ 48. Predlog se ponavlja, ako se vsaka posamezna beseda poudarja, posebno pri *et-et, vel(aut)-vel(aut), nec-nec, non solum-sed etiam* ali pa če stoji med prepozicijo in substantivom genetiv ali kaka druga beseda.

De beneficentia ac de liberalitate dicatur (Cic. off. 1, 14, 42), *et ex urbe et ex agris* (Cic. Cat. 2, 10, 21), *non solum a me, sed etiam a senatu* (Cic. Cat. 3, 2, 4). *Sequitur, ut haec officiorum genera persequar, quae pertinent ad vitae cultum et ad earum rerum, quibus utuntur homines, facultatem, ad opes, ad copias* (Off. 2, 1, 1).

§ 49. Navadno pa stoji predlog le pri prvem substantivu.

In labore et dolore.

To se godi zlasti 1. pred apozicijo:

Cum duobus ducibus de imperio in Italia decertatum est, Pyrrho et Hannibale (Lael. 8, 28);

2. pri naštevanju:

Hoc apparet in bestiis, volucribus, nantibus, agrestibus, cicuribus, feris (Lael. 21, 81);

3. pred relativom:

Cimon incidit in eandem invidiam quam pater suus.

§ 50. Če spadata k istemu subst. dva predloga, se stavi subst. k prvemu predl., pri drugem pa se ali ponavlja ali pa ga nameščа zaimek.

Supra terram vel infra terram ali pa *infra eam* (toda nikoli *supra vel infra terram!*), Izjema: *ex (in, post) ante diem V. Kal. Mart.*

Prip. Za predlogi, ki se rabijo tudi prislovno *(ante, post, contra, infra, ultra, citra)*, se često ne ponavlja substantiv.

supra theatrum circaque, cis Rhenum et ultra. Pomni: *in utramque partem* (ne *pro et contra!*) *disputare* govoriti *pro* in *contra.*

Piši: *Apud Platonem* (ne *in Platone!*) *scriptum legimus; apud Agathoclem scriptum in historia est; ex libro, ex libris Platonis* (ne *ex Platone!*) *patet* (se vidi, se kaže), pač pa *ex Platone cognoscimus, a Cicerone discimus*, ker se pravi *cognoscere, discere ex* ali *ab aliquo.*

VII. Coniunctiones.

et 1. additivum: in tudi (*neque* in tudi ne), in sploh' skratka: § 51.

Utroque coloniae missae. Plures inventi sunt, qui propter ubertatem terrae in Crustuminum nomina darent, et (in tudi) *Romam inde frequenter migratum est* (Liv. 1, 11). *Chrysippus et* (in sploh) *Stoici. Studiose a Babyloniis siderum magnitudines, intervalla, cursus anquirebantur, et* (skratka) *cuncta caelestia*;

2. explicativum: in sicer, namreč (*neque* in sicer ne); često se pristavlja pron. *is.*

Peto id a tribuno plebis et (namreč) *a Curione tribuno. Me ipse consolor et* (in sicer) *maxime illo solacio. Vincula vero, et ea* (in sicer) *sempiterna, certe ad singularem poenam nefarii sceleris inventa sunt* (Cic. Cat. 4, 4, 7);

3. adversativum: in vendar, saj (*neque* in vendar ne), za nikalnicami = *sed.*

Omnino canorum illud in voce splendescit, quod equidem adhuc non amisi; et videtis annos (Cat. M. 9, 28) in vendar vidite mojo visoko starost, *et mirabimur?* in vendar se naj mi čudimo? *Animo non deficiam et* (ampak) *id, quod suscepi, perferam. Nulla nobis societas cum tyrannis et potius* (marveč) *summa distractio est;*

4. affirmativum: in res (*neque* in res ne), često *et vero, et hercle.*

Ad triumphum decessit Romam Papirius Cursor et (in bil je res) *fuit vir dignus omni bellica laude. Eum interficere conatus est et fecisset, nisi ille effugisset. Videtis quam nefaria vox! Et hercle ita fecit.*

que: 1. additivum: in tudi, in sploh, skratka. § 52.

Numa duos flamines adiecit: Marti unum, alterum Quirino, virginesque (in tudi) *Vestae legit. Iuppiter diique* (in sploh) *immortales; equi, canes omnesque bestiae* skratka vse živali. *Nostra consilia, quaeque* (in sploh vse, kar) *in castris geruntur, hostibus prodita sunt;*

2. explicativum: in sicer, namreč, to je.

Pervenerunt ad Rhenum finesque Germanorum t. j. do germanske meje. *Hae sunt maritimae nationes Oceanumque* (in sicer, namreč) *attingunt*;

3. adversativum: in vendar, obenem pa; (za nikalnicami) ampak, temveč.

Dives miserque in vendar siromak (Prim. Hor. sat. 2, 4, 77). *Non nobis solum nati sumus ortusque* (ampak) *nostri partem patria vindicat. Sic natura solitarium nihil amat semperque* (temveč) *ad aliquod tamquam ad adminiculum annititur* (Lael. 23, 88);

4. conclusivum: in tako, in zato, in torej.

Hostes magno cursu in montem contenderunt exanimatique (in zato) *pervenerunt. Legatus multos annos in exercitu Caesaris fuerat summamque* (in zato) *scientiam rei militaris habere existimabatur*;

5. pri številnikih: ali, do:

ter quaterque, deni duodenique deset ali celo dvanajst.

§ 53. Slov. veznik in **se izpušča** v latinščini

1. v živahnem govoru ali pri stopnjevanju (κλῖμαξ ali gradatio):

Interea Catilina cum expeditis in prima acie versari, laborantibus succurrere, integros pro sauciis arcessere, omnia providere, multum ipse pugnare, saepe hostem ferire (Sall. Cat. 60, 4). *Ex cupiditatibus odia, discidia, discordiae, seditiones, bella nascuntur* (Cic. fin. 1, 13, 44);

2. kadar veže dva nasprotna si pojma:

pueri senes mlado in staro, *summi infimi* visoko in nizko, *pauperes divites* siromaki in bogatini;

3. kadar veže pogojni velelni stavek s konsekutivnim; jači ga *iam* (takoj, precej):

Subduc cibum unum diem athletae: (in) *ferre se non posse clamabit. Haec reputent isti, qui negant animum sine corpore se intellegere posse:* (in) *videbunt, quem in ipso corpore intellegant. Recognosce mecum noctem illam superiorem: iam* (in takoj) *intelleges multo me vigilare acrius ad salutem quam te ad perniciem rei publicae.*

§ 54. Veznika pa, toda, (pač pa) **se ne latinita** (negativno pa ne, ne pa) v direktnih, zlasti kratkih nasprotjih; često se pa v drugem stavku ponavlja glagol (Gl. § 33, 2) ali ga nadomešča soznačnica:

mea culpa, non tua pa ne po tvoji, *falso, non recte. Dictitabat consulatum Miloni eripi non posse, vitam posse* pač pa življenje (Cic. Mil. 9, 26). *Mea domus tibi patet, mihi ipsi clausa est* meni pa ne t. j. ni odprta.

Latinščina tudi ne izraža veznika pa, ako sledi povednemu stavku retorično vprašanje:

Illi libertatem imminutam civium Romanorum non tulerunt: vos (vi pa) *ereptam vitam neglegetis?* (Pomp. 5, 11.) *Ergo proditoris rei publicae casum lugebunt, qui volent: civis optime de salute patriae meriti periculum lugere senatui non licebit?* senat bi pa ne smel obžalovati?

§ 55. V nikalnih nasprotjih *non* ne sme stati na koncu stavka, ampak se pridevlje nikalnici *item* ali pa se ponavlja skupni glagol:

Hoc Herculi potuit fortasse contingere, nobis non item nam pa ne. V odvisnem vprašanju: *Quaeritur, quid iis faciendum sit, aut non faciendum* (ne *necne!*).

B. Besedni red v prostem stavku.

Naravni besedni red. § 56.

Najvažnejši mesti v stavku sta prvo in zadnje. Zato zahteva naravni besedni red, da stoji v začetku stavka subjekt, na koncu pa predikatni glagol; osebkova določila se oklepajo subjekta, povedkova pa predikata. Potemtakem so stavkovi členi navadno razporejeni tako-le:

1. subjekt, 2. adverbialno določilo, 3. prepozicionalni izraz, 4. objekt v dat., 5. objekt v akuz., 6. predikat.

Caesar Dumnorigi custodes ponit.

Dumnorix gratia atque largitione apud Sequanos plurimum valebat.

Navadno stoji:

1. substantiv a) pred apozicijo: *Cimon, Miltiadis filius, Atheniensis;* b) pred zavisnim genetivom: *deliciae populi Romani;* c) pred prepozicionalnim določilom: *pietas erga parentes.*

2. demonstrativum pred svojim substantivom: *illo tempore*

3. adjektiv pred odvisnim sklonom: *expers consilii*

4. infinitiv pred verb. finit.: *vincere scis*[1]

5. adverb in nikalnica pred glagolom in adjektivom: *eos vehementer incusat, graviter aeger, aegrotus non sum, non ignobilis philosophus* jako slaven.

Op. Prvotno in pravilno so stali v latinščini atributni adjektivi pred svojim substantivom:

communis utilitas, humanus animus, nocturnum iter, Naturalis historia (Plinii) itd.; posebno tisti adjektivi, ki izražajo kraj in čas *(medius, infimus, imus, summus, primus, ultimus, extremus* itd*)*:

in summo monte vrh gore, *in imo lacu* na dnu jezera, globoko v jezeru, *per mediam urbem, in extrema oratione, novissimum* ali *extremum agmen, prima luce* itd.

Adjektivi, ki so stvorjeni iz lastnih imen in ki so mnogozložni, njih odnosnica pa eno- ali dvozložna, se zapostavljajo.

Ager Nolanus, Scipio Africanus; vir magnus, di immortales, rex potentissimus, res atrocissimae, bellum grave et periculosum, mores impii ingratique.

Retorični besedni red. § 57.

Ako se kak stavkov člen posebno poudarja, osobito pri nasprotju, stopi na prvo ali pa na zadnje mesto (retorični ali umetni besedni red).

[1] Na koncu periode ne essĕ vĭdētŭr, dīcĕrĕ pōssŭm!

In uno (solo) Cn. Pompeio summa sunt omnia Pompej je edini, ki ima vse lastnosti brez izjeme. *Fidem vero eius quantam inter socios existimari putatis* kar pa se tiče njegove zanesljivosti. *Fuit in Africa, tulit arma contra te* kajpada (res) je bil v Afriki. *L. Metellus bonis fuit viribus extremo tempore aetatis* še celo v zadnjem času svojega življenja, *id ferendum est molliter sapienti* vsaj modrijan, *habenda ratio est diligenter* in sicer vestno.

Zlasti poostruje nasprotje:

1. *Traiectio.* Besede, ki spadajo skupaj, se razstavljajo.

Mea me voluntas prohibuit moja lastna prosta volja. *Totam ad imperium populi Romani Ciliciam adiunxit* vso Cilicijo do zadnjega sela. *Catonem induxi senem disputantem, huius auctoritas loci.*

2. *Chiasmus* t. j. navzkrižni besedni red.

Libertas imminuta, erepta vita; pacis ornamenta atque subsidia belli. Cornibus tauri, apri dentibus, morsu leones se tutantur.

3. *Anaphora* t. j. ponovitev istih besed ali istega besednega reda.

Narrationem convenit tres habere res, ut brevis, ut aperta, ut probabilis sit da je kratka, lahko umljiva in verjetna. *Ausi sunt hostes transire latissimum flumen, ascendere altissimas ripas, subire iniquissimum locum.*

§ 58. **Stalni besedni red.**

Besedni red je po običajnem govoru določen:

1. vezniki *autem, enim, quidem, quoque, vero* ne stoje nikdar, *at, atqui, et, etenim, hinc, idcirco, nam, neque, quam ob rem, sed* pa vedno na prvem mestu;

2. pri *ait* in *inquit* se zapostavlja subjekt.

Optime, inquit Tullius, philosophiam laudasti. Animus aeger, ut ait Ennius, errat;

3. nikalnica vedno stoji pred besedo, ki jo zanikuje. Prim. § 56, 5.

Fieri non potest ni mogoče, *non fieri potest* morda se ne zgodi.

Loči: *non nemo* marsikdo	*nemo non* vsakdo
non nihil marsikaj	*nihil non* vse
nonnullus marsikateri	*nullus non* vsak
nonnulli nekateri, več jih	
nonnunquam včasi	*nunquam non* vselej

4. v nekaterih za posebne slučaje določenih sestavah in reklih.

Na prim. *domi militiaeque, ferro ignique, res publica, Magna Graecia* Dolenja Italija, *Gallia cisalpina, Bona dea* = *Ceres, Divus Caesar,*

secunda mensa poobedek, *bona fide (cum fide)* pošteno, odkritosrčno, *(ex) bona fide* na vero, na zveste roke.

Pontifex maximus, ius (bellum) civile, aes alienum, res bellica (familiaris), res urbanae politične razmere v Rimu, *magister equitum, tribunus plebis (militum), praefectus fabrum, orbis terrarum (terrae),* navadno *provincia Sicilia;* toda *plebis (populi) scitum, terrae motus, alicuius filius (filia, nepos), urbs Roma, rex Deiotarus, dictator Caesar, imperator Augustus,* pa *Livia Augusta* cesarica, cesarična;

socii quoque, pa navadno *etiam socii, id maxime* posebno to, *iucundum potius* marveč prijetno, *ad Cn. Pompeium potissimum, nunc denique, tum demum,* navadno *alii multi, reliqui (ceteri) omnes.*

Op. 1. Latinščina stavi kaj rada zaporedoma sorodne besede, zlasti zaimke.

Dies diem docet. His ipsis diebus, idem ille populus, quod ille si repudiasset (ne quod si!). *Non videt, quae quamque rem res sequatur. Tu te ipse in custodiam dedisti* (Cic. Cat. 1, 8, 19). *Si ulla mea apud te commendatio valuit, haec ut valeat, rogo.*

Op. 2. Pri *nisi — non* (le) stavi nikalnico pred glagol, *nisi* pa pred tisto besedo, pred katero stoji v slov. le!

Hoc sentio amicitiam nisi in bonis (le med poštenjaki) *esse non posse* (Lael. 5, 18). *Negant quemquam esse virum bonum nisi sapientem* (le modrijan) Lael. 5, 18.

C. Množnozloženi stavek. Perioda.

Slovenščina daje prednost priredno zloženim stavkom (ko- § 59.
ordinaciji), latinščina pa podredju (subordinaciji) in rada rabi 1. periodični stavkov sklad, 2. enotnost subjekta, 3. raznoličnost v odvisnikih in particip ialnih skladih, 4. somernost soodnosnih ali protivnih stavkov in stavkovih delov.

Na prim. Hanibal je razdejal Sagunt; nato je prekoračil Pireneje, prehodil Galijo in srečno prišel do vznožja Alp. *Sagunto deleto Hannibal montes Pyrenaeos transgressus, cum per Galliam iter fecisset, ad Alpes pervenit.*

Ita vivo, ut a nullius unquam me tempore aut commodo aut otium meum abstraxerit aut voluptas avocarit aut denique somnus retardarit (Arch. 6, 12).

V latinščini morata, da so soodnosni stavkovi členi somerni, tudi *voluptas* in *somnus* imeti posebna glagola, ker ima *otium* svojega.

Besedo, ki jo imata glavni in odvisni stavek skupaj, po- § 60.
sebno subjekt, stavi latinščina na čelo, oziroma pred odvisnik.

1. Glavni in odvisni stavek imata isti subjekt.

Noster exercitus, tametsi urbem Tigrani ceperat, tamen desiderio suorum commovebatur. Naši vojaki so sicer zavzeli mesto, vendar se jim je po domu tožilo.

2. Subjekt glavnega stavka je v odvisniku objekt.

Antistes Romanus, cum eum magnitudo victimae fama celebrata movisset, Sabinum alloquitur.

3. Glavni in odvisni stavek imata isti objekt.

Polyphemum Homerus cum immanem ferumque finxisset, cum ariete etiam colloquentem fecit.

4. Objekt glavnega stavka je odvisniku subjekt.

L. Manlio, cum dictator fuisset, M. Pomponius, tribunus plebis, diem dixit.

5. Poudarjena beseda stopi na prvo mesto.

In ceteris rebus, cum venit calamitas, tum detrimentum accipitur sicer šele tedaj trpijo škodo, kadar . . .

§ 61. Često se latinski odvisnik ali participialni sklad sloveni z glavnim stavkom.

Quis tam ferreus est, qui eam vitam ferre possit? kdo bi bil pač tako top in bi mogel takšno življenje prenašati? *Rhenus in plures partes ubi diffluxit, in oceanum influit.* Ren se deli v več rokavov, preden se izliva v morje. *Qua re laesus hoc in me iacis?* kaj te je tako razžalilo, da . . .

Potest L. Cornelius condemnari, ut non C. Marii factum condemnetur? Ali moremo obsojati Kornelija, Marijevega čina pa ne?

§ 62. O razporedbi stavkov, če se priklepa eden odvisnik drugemu.

Ako zaznamujemo glavni stavek z A, od njega odvisni stavek (odvisnik) prve vrste z a, od tega odvisni stavek z *α*, so te-le oblike množnozloženega stavka običajne:

1. Obrazec A, *α*, a: *Servum ad te misi, quid afferres novi, cum ignorarem.* Sužnja sem k tebi poslal, ker nisem vedel, kako novico prinašaš.

2. Obrazec *α*, a, A: *Haec qua celeritate gesta sint, quamquam videtis, tamen praetereunda non sunt.* Dasi veste, kako hitro se je to vršilo, se vendar ne sme zamolčati.

3. Obrazec A, *α* a, A: *Pausanias, quos Byzantii ceperat, postquam propinquos regis cognovit, ei misit.* P. je zvedel, da so tisti, ki jih je v B. ujel, sorodniki peržanskega kralja, zato mu jih pošlje nazaj.

Perioda.

Perioda je glavni stavek ali z enim odvisnikom (enostavna perioda[1]) ali z več odvisnimi stavki in participialnimi skladi (mnogostavna perioda). Tu bomo govorili posebno o mnogostavni periodi, ki je umetno sestavljena skupina glavnih stavkov in njim participialno ali z vezniki (ozir. relativi) podrejenih odvisnikov. Ima dva dela, prorek in porek, ki imata navadno oba po več členov; ti so logično med seboj tako tesno zvezani, da tvorijo vsi stavki skupaj enotno celoto. § 63.

Kako spretno in umetno zna Latinec vpletati zavisnike v glavni stavek, naj kaže ta-le primer:

Quamobrem (A), *quoniam* (a), *quemadmodum dicant* (α), *ipsi non laborant* (a), *cur legendi sint* (b), *nisi ipsi inter se* (β), *qui idem sentiunt* (b), *non intellego* (Cic. Tusc. 2, 3, 7). Obrazec: A, a, α, a, b, β, b, A.

O razporedbi odvisnikov v periodi. § 64.

Odvisniki stoje v periodi navadno pred predikatom glavnega stavka, zlasti če vsebujejo pogoj glavnega stavka ali izražajo predčasnost. To so: 1. kondicionalni, 2. temporalni, 3. komparativni z *ut, sicut*, 4. koncesivni, 5. kavzalni stavki.

Večinoma sledé za glavnim stavkom: 1. konsekutivni odvisniki, 2. acc. c. inf., 3. odvisniki z *ut, ne, quo, quominus* in *quin*, 4. indirektni vprašalni stavki. Relativni stavki stoje praviloma kakor v slovenščini za svojo odnosnico, često pa pred glavnim (nadrednim) stavkom, posebno, kadar se vrine odnosnica v relat. stavek, in pri *quo (quanto)-eo (tanto), ut-ita(sic).*

Ločimo troje vrst period: 1. historično, 2. retorično, 3. razpravno ali modroslovsko periodo.

1. Historična perioda § 65.

sklada važen dogodek po njegovih glavnih in postranskih časovnih okoliščinah in neposrednih posledicah takorekoč v okvir enega stavka. Zato zahteva pred vsem raznovrstnost časovnih stavkov: absolutne ablative, relativne participialne sklade, stavke s časovnimi vezniki *cum, ubi, postquam* i. dr.

a) Caecina comperto vanam esse formidinem, cum tamen neque auctoritate neque precibus, ne manu (s silo) *quidem obsistere aut*

[1] *Na prim. Nunc igitur, quoniam res bene* se *habet, aliud videamus!*

retinere militem quiret, proiectus in limine portae miseratione demum, quia per corpus legati eundum erat, clausit viam (Tac. Ann. I 66).

Razkrojitev: *Caecina* (subord.) *quamquam comperit* ali (koord.) *C. comperit, tamen neque ... neque .. potuit, propterea proiectus est (= se proiecit); ita clausit viam miseratione* (aktiv. pomen § 6, 2); *nam eundum erat.*

Sestava: *C. proiectus — miseratione, quia eundum erat, clausit. Caec., quamquam compererat (= pass. ab eo compertum erat,* zato *comperto) vanam esse formidinem, tamen ... obsistere aut retinere m. non potuit; itaque (= cum non posset), proiectus ... clausit.*

b) Romana pubes
sedato tandem pavore,
postquam ex tam turbido die serena et tranquilla lux rediit,
ubi vacuam sedem regiam vidit,
etsi satis credebant patribus,
qui proximi steterant,
sublimem raptum procella,
tamen velut orbitatis metu icta maestum aliquamdiu silentium obtinuit (Liv. I. 16, 2).

Obrazec: A, a, b, c, d (δ) d, A.

§ 66. **2. Retorična ali govorniška perioda.**

Ta gleda bolj na vzporednost členov kot na podrednost; govor je lepo ubran (rythmus) in blagoglasen (numerus), to se kaže posebno na koncu periode.

a) Quod si apud Athenienses, homines Graecos longe a nostrorum hominum gravitate diiunctos, non deerant, qui rem publicam contra populi temeritatem defenderent, cum omnes, qui ita fecerant, e civitate eicerentur, si Themistoclem illum, conservatorem patriae, non deterruit a re publica defendenda nec Miltiadis calamitas, qui illam civitatem paulo ante servaverat, neque Aristidi fuga, qui unus omnium iustissimus fuisse traditur, si postea summi eiusdem civitatis viri, quos nominatim appellari non est necesse, propositis exemplis iracundiae levitatisque popularis tamen suam rem publicam illam defenderunt: quid nos tandem facere debemus, primum in ea civitate nati, unde orta mihi gravitas et magnitudo animi videtur, tum in tanta gloria insistentes, ut omnia humana

leviora videri debeant, deinde ad eam rem publicam aggressi (možje v državni službi), *quae tanta dignitate est, ut eam defendentem occidere honestius sit quam oppugnantem rerum potiri?* (Cic. pro Sestio 141.)

Periodo nam je razdeliti v dva priredna dela: *Quodsi — defenderunt* ter *quid nos — rerum potiri?* Prvi del: priredje odvisnikov (s *si: α) apud Athenienses ... non deerant, qui ... defenderent, sed tamen omnes, qui ita fecerant, eiciebantur; β) Themistoclem ... non deterruit ... nec ... neque ... traditur; γ) postea summi viri — defenderunt.* Drugi del: *α) Quid nos facere debemus, — nati — insistentes — aggressi? β) Tanta est dignitate res publica, ut honestius sit ... potiri.*

b) Nunc
cum et auctoritatis in me tantum sit,
quantum vos honoribus mandandis esse voluistis,
et ad agendum facultatis tantum,
quantum homini vigilanti ex forensi usu prope cotidiana dicendi exercitatio potuit afferre:
certe,
et si quid auctoritatis in me est,
apud eos utar,
qui eam mihi dederunt,
et si quid in dicendo consequi possum,
iis ostendam potissimum,
qui ei quoque rei fructum suo iudicio tribuendum esse duxerunt. (Cic. Pomp. 1, 2.)

3. Razpravna (modroslovska) perioda § 67.

služi logični razpravi in razlagi znanstvenih predmetov, kakor pričajo Ciceronovi modroslovski spisi. Često pa tudi tukaj prevladuje pri navajanju zgledov in patetični vsebini govorniški moment.

a) Quamquam te, Marce fili, annum iam audientem Cratippum idque Athenis, abundare oportet praeceptis institutisque philosophiae propter summam et doctoris auctoritatem et urbis, quorum alter te scientia augere potest, altera exemplis: tamen, ut ipse ad meam utilitatem semper cum Graecis Latina coniunxi neque id in philosophia solum, sed etiam in dicendi exercitatione feci, idem tibi censeo faciendum, ut par sis in utriusque orationis facultate. (Cic. off. 1, 1, 1.)

Prorek: *Quamquam te — exemplis,* porek: *tamen — facultate.* Sestava (koord.): *Annum iam, Marce fili, audis — Athenis; ergo te abundare oportet — propter* (glede na) *summam et doctoris auctoritatem et urbis; eorum enim alter — altera exemplis. Tamen, ut . . . . . (feci), idem tibi censeo faciendum; ita* (šele tako) *par eris in utriusque orationis facultate.*

b) Philosophandi scientiam concedens multis,
quod est oratoris proprium,
apte, distincte, ornate dicere,
quoniam in eo studio aetatem consumpsi,
si id mihi assumo,
videor id meo iure quodam modo vindicare (Cic. off. 1, 1, 2).

Sestava (koord.): *Phil. scientiam concedo* (sicer) *multis; sed si id, quod est oratoris proprium* (posebna lastnost govornikova), *apte* (namreč) . . . *dicere, mihi assumo, videor id . . . quodam modo* (nekako, rekel bi) *vindicare; nam in eo studio* (tej stroki, vedi, temu predmetu) *aetatem consumpsi* (sem posvetil).

D. Dodatek.

Kar se tiče prestavljanja priredno- in podrednozloženih stavkov iz latinščine na slovenski jezik in narobe, je treba še to-le opomniti.

§ 68. **Retorično vprašanje.**

V živahnem govoru rabi govornik vprašalni stavek nam. trdilnega ali nikalnega povednega, redko zahtevnega stavka.

Auri sacra fames, quid non mortalia cogis pectora? (Verg. Aen. III. 56.) *Quis amicior quam frater fratri?* (= *nemo est amicior quam frater fratri. Et quisquam dubitabit* (= *nemo dubitabit,* zato *quisquam), quin huic (Pompeio) hoc tantum bellum transmittendum sit? Quin* (zakaj ne) *conscendimus equos?* (= *conscendamus equos!*)

Osobito uvaja retorična vprašanja

§ 69. 1. eliptični vprašalni izraz, namreč **quid?** (slov. kaj? zakaj? kako? čemu? vprašam, dalje, potem), za katerim stoji drug vprašalni stavek; ta ima na prvem mestu poudarjeno besedo ali stavkov člen, potem šele sledi posebna vprašalnica.

Quid (ais, censes)? poetae nonne post mortem nobilitari volunt?[1] *Quid? Xenocratis responsum quale tandem videtur? Quid? illi ipsi summi viri istane doctrina eruditi fuerunt? Verum haec emisse te dicis. Quid? Illa Attalica emere oblitus es?*

Zlasti se veže *quid?* s temi-le adverbi in vezniki.

a) *Quid vero?* kaj res? in pa še več, in zdaj celo.

Quid vero? ille M. Cato nonne eloquentia tanta ... fuit?

b) *Quid, quod?* da celo, da še več, da, in *quid, si?* kaj pa, če? kako pa, če? Vežeta se vedno z indikativom.

Quid (dicam de eo), quod adventu tuo ista subsellia sunt vacuefacta? Quid? quod Theseus promissum exegit a Neptuno? Quid, quod negari non potest da, ne more se tajiti. — *Quid, si plures?* Kaj pa, če bi jih bilo še več?

c) *Quid ita?* zakaj to? zakaj tako? kako to?

Za *ita* se mora v mislih dostavljati glagol prejšnjega stavka. Često sledi odgovor s *quia.*

Quam molestum est uno digito plus (en prst preveč) *habere. Quid ita? Quia nec ad speciem nec ad usum alium quinque desiderant.*

d) *Quid deinde? quid postea? quid tum?* kaj potem? kaj naj sledi iz tega?

Dices: Quid postea, si Romae assiduus fui?

e) *Quid ergo? quid igitur?* kaj torej? kako torej? Ali naj tedaj?

At laetatus sum. Quid ergo? in tanta laetitia cunctae civitatis me unum esse tristem oportebat? Quid igitur? contra Brutumne me dicturum putas? Summi oratores tacent, quia periculum vitant, quid ergo? audacissimus ego ex omnibus? Minime.

Op. Eliptični sta tudi vprašanji *quid multa? quid plura* (namreč *dicam*)? = *nolo multa (plura) dicere, non est, quod multa (plura) dicam.*

2. vprašalnica ***an*** § 70.

ima indikativ; često se pristavlja *vero, an vero* ali res? Odgovor je negativen (zato *an quisquam dubitat?*); slovenski morda (mar) se ne latini.

a) = ali morda? ali mar? mar?

Sapientes mihi videntur esse beatissimi; an quidquam deest ad beate vivendum ei, qui confidit suis bonis. Nemo iratus considerate facit; an est quidquam similius insaniae quam ira?

[1] Prim. dvojno vprašanje pri *quid censes? quid arbitramur? Quid censes Apim illum, sanctum Aegyptiorum bovem, nonne deum videri Aegyptiis?* Kaj meniš o A., kaj ne (meniš li), da so ga imeli E. za boga? *Quid censemus superiorem illum Dionysium, quo cruciatu timoris angi solitum?*

Zelo pogosto rabi lat.: *an censes? an tu existimas? an ignoratis? an potest quisquam dubitare?*

Na prim. *Vestri portus in praedonum potestate sunt. An vero ignoratis* (ali mar ne veste?) *portum Caietae celeberrimum a praedonibus esse direptum?*

b) kaj ne? pač?

Quem maxime laudatis? an eum, qui non solum sibi, sed etiam patriae consulit? Quis Atheniensium civitatem tyrannide liberavit? an Thrasybulus?

§ 71. V retoričnem vprašanju z negativnim pomenom se lat. pronomen interrog. quis? (qui? quae? quod?) rajši sloveni z vprašalnimi adverbi kako? kdaj? kje? ali z vprašalnicama ali? li? in nedoločnim zaimkom kdo, kak i. dr.

Quis est, qui dubitet? Kdo bi mogel dvomiti? Kako bi mogel kdo dvomiti? Ali bi kdo dvomil? *Quis tandem ille est orator, qui cum Demosthene comparari possit?* Kateri govornik se pač more primerjati z D.? Ali se more kak govornik primerjati? *Quis hoc homine scientior unquam fuit?* Kje (kdaj?) je živel človek, ki bi več vedel ko ta? *Quae crux huic fugitivo potest satis supplicii afferre?* (Deiot. 9, 26). Ali more križ dovolj hudo kazniti?

§ 72. Z relativnim stavkom se lahko veže v enoten stavek (atrakcija relativa)

1. accusativus cum infinitivo.

Medea ex Ponto profugit, quam praedicant fratris sui membra dissipavisse ki, je kakor pripovedujejo, ude raztrosila. *Litterae Graecae, quarum constat M. Catonem perstudiosum fuisse in senectute* s katerim se je, kakor je znano, prav marljivo pečal. *Naturae paremus, a qua non verisimile est extremum actum tamquam ab inerti poeta esse neglectum* ki je — neverjetno! — kakor nezmožen pesnik pokvarila zadnje dejanje v drami;

2. drug relativni stavek.

Venit is, quem qui videt, admiratur (nam. nenavadnega *quem, qui eum videt, admiratur*) ki ga občuduje vsak, ki ga vidi. *Nunquam satis digne laudari poterit philosophia, cui qui (quisquis, si quis ei) pareat, omne tempus aetatis sine molestia possit degere* in kdor se po njej ravna, bo lahko ves čas svojega življenja preživel brez težave. *Id bonum est, quo qui potitur necesse est beatus sit* kar mora osrečiti tistega, ki ga ima;

3. indirektni vprašalni stavek.

Iustitia utar et humanitate, quae (= nam eae) quantum valeant, in provincia expertus sum zakaj izkusil sem, kako moč imata. *Si quid est in me ingenii* (zmožnosti), *quod sentio quam sit exiguum* ki je, kakor sem prepričan, jako majhna. *Omnia erant suspensa propter exspectationem legatorum, qui quid egissent, nihildum nuntiabatur* ker se še ni

nič poročalo (slišalo), kaj so dosegli. *Quā terrā persequar eum, qui ubi sit nescio* o katerem ne vem, kje je. *Nihil a me audiet ex adulescentia sua, quae qualis fuerit meministis* in vi se še spominjate, kakšna je bila;

4. konjunkcionalni stavki:

a) temporalni stavek.

Est in manibus laudatio, quam cum legimus, quem philosophum non contemnimus? in kadar ga čitamo, moramo zaničevati vsakega f. *Ex hoc genere est illud M. Catonis, a quo cum (= qui, cum ab eo) quaereretur, quid maxime expediret, respondit* ki je odgovoril, ko so ga vprašali;

b) kavzalni stavek.

Thrasybulo corona a populo data est, quam quod (et quod eam) amor civium, non vis expresserat, nullam habuit invidiam;

c) finalni stavek.

Non est malum senectus, quam ut adipiscantur, omnes optant ki jo žele vsi doseči. *Pecuniam publicam tractabas, ex qua ne qua deductio fieret, tua potestas erat* in v tvoji moči je bilo (tvoja uradna dolžnost je bila) zabraniti vsako poneverjenje denarja (da nihče ne unese denarja). *Sulla cum magno equitatu in castra venit, quos (sc. equites) ut ex Latio cogeret, Romae relictus erat* bil je namreč še ostal v R., da jih je nabral v L. *Una navis est bonorum* (rodoljubov) *omnium, quam quidem damus nos operam ut rectam teneamus* in naša skrb je, da jo prav krmimo;

d) kondicionalni stavek.

Quid tibi navi opus est, qui si (= cui si tu) quo publice proficiscēris navigia praebentur? saj so ti, ako potuješ kam uradno, ladje na razpolaganje. *Placuit mitti legatos in Hispaniam, quibus si (= qui si iis) videretur digna causa, Carthaginem traicerent* ki bi se naj prepeljali v K., ako bi imeli po svojem prepričanju za to tehten vzrok. *Omnia offeruntur Caesari, quae ille amentissimus fuerit nisi acceperit* ki jih je moral sprejeti, sicer bi bil največji bedak. *Ea mihi obiecit adversarius, quae si verbo negarim longius progredi non possit* da mi je treba le tajiti in nasprotnik ne more dalje. *Aberat omnis dolor, qui si (= quem, si is) adesset, molliter* (nemožato) *ferret*;

e) koncesivni stavek.

An adulescentem discere mavis, quae cum praeclare perdidicerit, nihil sciat? Ali se naj rajši uči stvari, ki se jih prav dobro na pamet nauči, pa vendar ničesar ne ve?

f) stavek s *quin*.

Ea tulisti, quae nemo est, quin effugere cupiat čemur želi vsak uiti. *Praetermitto illa, quae nemo est, quin gravissime conqueri possit* kar bi mogel vsakdo obžalovati;

g) namesto konjunkcionalnega stavka participialni sklad.

Aguntur vectigalia, quibus amissis et pacis ornamenta et subsidia belli requiretis in če jih izgubite, boste pogrešali. *Multas nobis imagi-*

nes scriptores reliquerunt, quas mihi proponens animum conformabam te sem si stavil pred oči in sem se po njih izobraževal. *Non sunt ea bona dicenda nec habenda, quibus abundantem licet esse miserrimum* ki pripravijo lahko vsakega v največjo nesrečo (ki lahko vsakega onesrečijo), ki jih ima preobilno (preveč).

§ 73. Slovenski relativni stavek stoji včasih namesto lat. konjunkcionalnega, kadar relat. stavek ne izraža atributivnega določila, ampak vzročni, časovni, pogojni ali dopustni prislov.

Dionysius, cum in communibus suggestis consistere non auderet, contionari ex turri alta solebat (Tusc. 5, 20, 59). D., ki (= ker) se ni upal ... je navadno itd. *Scipio quamquam (etsi) gravis vulnere erat, tamen castra movit* Sc., ki je bil težko ranjen, je vendar odrinil. *Animus paratus ad periculum si* (ki) *sua cupiditate impellitur, audaciae nomen habeat* (off. 1, 19, 63).

Prip. Nekateri konjunktivni relat. stavki se ne dado po latinščini dobesedno prestavljati, na pr. *rex, qui Verrem non nosset, sine ulla ea suspicione dedit* (Verr. 4, 27, 63) kraljevič pač ni poznal V., zato je izročil brez pomisleka posodo.

Stavek *Romam cum advenissem, vidi* ... se sloveni: dospel sem v Rim, kjer sem videl ali in tam sem videl.

§ 74. Često se sloveni lat. adverb in adverbialno določilo, ako sta poudarjena, z glavnim stavkom, lat. glavni stavek pa z zavisnikom.

Illud turpiter ignorat grdo je, da tega ne ve. *Dulcius ex ipso fonte bibuntur aquae* (Ovid). Prim. § 39! — *Leviore flagitio legatum interficietis, quam ab imperatore desciscetis* (Tac. Ann. 1, 16) večja bo sramota za vas, če umorite legata, nego da ...

§ 75. Osebkove in predmetne zavisnike za *verb. dicendi, sentiendi, interrogandi* in *imperandi* prevajaj v slov. z neodvisnimi stavki, zahtevne in želelne odvisnike pa z naj (ne „da naj“!); potrebno je to, ako je več takih zavisnikov zaporedoma.

Na prim. *Solon neminem ante mortem beatum esse ait* Solon pravi, nihče ni srečen pred svojo smrtjo. *Decrevit senatus, ut consules viderent, ne quid detrimenti res publica caperet* naj pazita konzula, da ne trpi država nobene škode. *Diodorus respondit Lilybaei se non habere, Melitae apud quendam propinquum reliquisse* Diodor je odgovoril, nimam čaš v L., pustil sem jih pri nekem sorodniku v M. — *Verres imperat magistratibus, ut eam demoliantur et sibi dent, nihil sibi gratius ostendit futurum* ukaže jim: postavite

mi podobo na tla in dajte mi jo; to bo, pravi, največja usluga, ki mi jo storite. *Illi vero dicere sibi id nefas esse seseque cum summa religione tum summo metu legum ac iudiciorum teneri* oni pa reko, to bi bil greh, nam brani največji strah božji in strah pred zakoni in sodniki.

Cic. ad Quint. fratr. I. 1, 28: *Sed illud te admoneo, ut, si hoc plene vitare non potes, quod ante occupatus est animus ab iracundia, quam ratio prohibere potuit, ut te ante compares cotidieque meditere resistendum esse iracundiae* toda na to te opozarjam, ako se ne moreš temu izogniti (zakaj, prej dušo prevzame srd, ko more pamet to zabraniti), pripravljaj se prej in premišljuj vsak dan, da se ne sme človek vdati jezi.

Že zaradi mnogih nejasnosti glede na zaimek je tako prevajanje priporočati. Pogostni da-, da-, da-stavki so tuji vsiljenci in se ne prilegajo slovenščini.

P o p r i r e d j u stopi več enakovrstnih stavkov po svoji vsebini med seboj v stvarno in logično razmerje. Vežejo jih med seboj členice, na prim. *et, que, neque, aut* itd. — Neko posebno svojstvo lat. jezika je dvočlena zveza *et — et, neque — neque, cum — tum, non solum — sed etiam, ut — ita (sic), ita — ut, non magis (minus, tam) — quam;* na pr.: *Cum omnium rerum simulatio vitiosa est, tum amicitiae repugnat maxime* (Cic. Lael. 25, 92). Hinavstvo je v vseh rečeh velika napaka, najbolj pa nasprotuje prijateljstvu. § 76.

To dvočleno razmerje se ne prilega slovenščini, zato si navadno pomaga z eno samo členico ali z anaforo i. dr.

Na prim.: na nebu in na zemlji *et in caelo et in terra,* določen pa kratek pot *via certa neque longa.* Miltiad je imel mnogo dobrih lastnosti, posebno pa je bil preblagega srca. *In Miltiade cum multae virtutes tum summa humanitas erat.* Smrt ni nobena dobrota, pa gotovo tudi ne nobeno zlo, pravi Ciceron. *Cicero, ut nihil boni esse in morte, sic certe nihil mali ait.*

Da t e m t e s n e j e v e ž e p r i r e d n e p a t u d i p o d r e d n e stavke med seboj, rabi latinščina: § 77.

1. r e l a t i v n o z v e z o. Glej, da staviš relativum vedno na pravo mesto!

Na prim. Izplača se pač izvedeti, kje išče Katon vzroka temu dejstvu *quod in qua re positum esse Cato putaverit, operae pretium est cognoscere.* V peržanskih vojnah si je pridobil Temistoklej neminljive zasluge za

svoje rojstno mesto. Peržani so namreč šli z vojsko na Atence in uverjen, da je močna mornarica edina rešitev za atensko mesto, je Temistoklej nasvetoval, naj zgradijo 100 ladij. *Qui, cum Persae bellum inferrent Atheniensibus, ratus . . . censuit classem centum navium aedificandam esse.*

2. Zvezo dveh podredij posredujejo primerne členice, tudi če jih v slov. ni, na prim.: *et, atque, neque* (ne *non!*) v zvezi s *tamen, enim, vero, quisquam; enim, autem, quidem, igitur* itd.

Horacij pripisuje jezi božji, če so bili Rimljani v vojni poraženi. Po volji Fortune se je pripetilo, da je Avgust kot zmagovalec stopil v Aleksandrijo baš istega dne, ko so bili 15 let prej premagani alpski narodi (Hor. Od. IV. 14, 34 sq.) Po Horacijevem mnenju ni bilo slučajno, če so kralji izgubili prestol (Hor. Od. I. 34, 14) in se zopet posadili nanj (Hor. Od. II. 2, 17). Koga imate za bolj srečnega, ali bogotajce ali pa Horacija bogoverca? *Clades quidem acceptas esse refert Horatius ad iram deorum. Fortunā autem factum est, ut Augustus victor eo ipso die, quo tertio aate lustro Alpici devicti erant, ingrederetur Alexandream; neque ex sententia Horatii casu factum est, ut reges pellerentur regno iidemque in regnum restituerentur. Utrum igitur, illos, qui numen divinum esse negant* an *Horatium deos pie colentem beatiorem esse putatis?*

§ 78. Substantiva samega (brez glagola) ne dopolnjuje acc. c. inf., temveč ga je treba opisati z verb. sentiendi ali declarandi.

Na prim. dokazi, da je en Bog *argumenta, quibus Deum esse demonstratur,* zakon o splošni vojni dolžnosti *lex, qua omnes arma ferre iubentur.* Solonov je izrek, želim, da obžalujejo prijatelji mojo smrt. *Solonis est elogium, quo se negat velle suam mortem dolore amicorum vacare. Sequitur tertia vituperatio senectutis, quod eam carere dicunt voluptatibus* tretji očitek, da se mora starost odreči zabavam. — Toda: Došla je vest, da so M. Furija postavili za diktatorja. *Nuntius allatus est (= nuntiatum est) M. Furium dictatorem dictum esse.* Bilo je mnenje, da so pripeljali našo vojsko plenit svetišče *erat opinio (= opinabantur) fani deripiendi causa nostrum esse exercitum adductum;* zato tudi *homines se subiciunt imperio alterius spe (= quia sperant) sibi id utile fore.*

§ 79. Ako je slovenski kondicionalni stavek subjekt ali objekt, ne stoji *si,* ampak acc. c. inf.

Žalostno je, če se kdo prezgodaj stara *miserum est mature fieri senem. An haec ipsa vis est non posse emori?* če kdo ne more umreti;

pritožujem se, če me tako močno zaničujejo *queror me adeo contemni. Suebi maximam putant esse laudem quam latissime a suis finibus vacare agros* če so polja pusta in prazna. Prim. tudi zgled § 77, 2.

Napisi se latinijo: § 80.

1. kakor v slovenščini,

a) z glavnim stavkom.

Bogastvo kvari nravnost. *Divitiis mores pervertuntur (corrumpuntur);*

b) z *de.*

O Korneliji in njenih sinovih (pa tudi Kornelija in njena sinova). *De Cornelia eiusque filiis* (z ali brez *agitur*);

c) s substantivom v nominativu, če izražamo obliko spisa in pri basnih.

Tolažilni list. *Litterae consolatoriae.* Pravljica o Laokoontu. *Fabula Laocoontis.* Volk in jagnje. *Lupus et agnus;*

d) z odvisnim vprašalnim stavkom.

Kolike važnosti so znanosti in umetnosti (pa tudi: O veliki važnosti ved in umetnosti). *Quantum momenti in litteris et artibus positum sit (quaeritur, demonstratur, exponitur).*

2. Z acc. c. inf.

Vera v božjo moč je človeku prirojena. *Fiduciam numinis divini generi humano innatam esse (docetur).*

Stvarno in besedno kazalo.

(Številke kažejo paragrafe.)

A (*ab*) gledé na kaj 44.
abest non multum, quin 32 b.
abl. modi se sloveni z adv. 40, 1.
abstracta nam. *concreta* 2; lat. ima za abstr. in konkr. imena različne oblike 4; abstr. subst. opisani z odvisniki 11, prip. 2; abstr. subst. se ne veže z *verb. agendi* 38, prip. 1.
ac gl. *atque.*
accedit, ut (*quod*) 32 b.
accidit, ut 32 b; 34, 2.
accus. c. inf. vpleten v rel. stavek 72, 1; nam. slov. kondic. stavka 79; v napisih 80, 2.
ad glede na kaj 44.
adjektiv 12—23; predikativni 1; samostalni 12; *gentile* 12, op. 1; tiči v lat. subst. 13; nam. slov. subst. s predlogom 14; nam. *gen. obiect.* 15; se opisuje z raznimi govornimi razpoli 16, 1—3, s *plenus* 16, 4, z *expers* 16, 4, op., z relat. stavki gl. relat. stavek; slov. nikalne adj. izraža lat. s trdilnimi 16, 4, op. a, z opisovanjem 16, 4, op. b; adj. v akt. in pas. pomenu 17; en adj. pri več subst. 19, 1; dva adj. pri enem subst. 19, 2; *adiect. relativa* (*dignus* itd.) redko absolutno 20; adj. pri lastnih imenih 22; adj. superlativnega pomena 22, prip. a; besedni red 56, 3 in op.
adverb 39—44; se sloveni s celim stavkom 39; se lat. s subst. 40, 1, z *ipse* 40, 2 a, z *idem* 40, 2 b, s *quidam* 40, 2 c; se v lat. izpušča 43; kje stoji v stavku 56, 5.
affectus gl. *verba affectuum.*
ait stoji pred subj. 58, 2.
ali 52, 5; 71; ali res? 70; ali morda? ali mar ? = *an* 70 a; ali naj tedaj = *quid ergo?* 69, 1 e.
aliquis pomen 31 op.
ampak 52, 3.
an (*vero*)*? 70; an censes? an ignoratis? an potest quisquam dubitare? an tu existimas?* 70 a.
anaphora 57, 3.
animus opis. subst. 10.
ante 50.
apozicija se izraža z relat. stavkom 11. prip. 3.
at, atqui 58, 1.
atque 77, 2.
atrakcija relativa 72.
attinet: quod attinet ad 44.
aut 76, *aut — aut* 48.
autem 58, 1; 77, 2.

Besedni red v prostem stavku 56—58; naravni 56, retorični (umetni) 57, stalni 58; spored sorodnih besed 58, op 1.
brahilogija 37.

Carens c. abl. = brez 46.
chiasmus 57, 2.
citra 50.

committo (non), ut 34, 2.
concreta subst. nam. *abstr.* 1.
coniunctiones: *et* 51, *que* 52; in 53, pa, toda (pač pa), pa ne, ne pa se izpuščajo 54.
contendo 32 a.
contingit, ut 32 b.
contra 50.
corpus opisuje osebo 10.
cum — tum 76.
cupio 52 a.

Čemu? = *quid?* 69, 1.
čim — tem 23 prip.

Da, da celo, da še več = *quid, quod?* 69, 1 b.
dalje = *quid?* 69, 1.
de glede na kaj 44.
deležnik gl. particip.
demonstrativum gl. pronomen.
desino (desisto): *non d.* 32 a.
dignus 20.
do 52, 5.
doleo 32 a.
dubito: non d. 32 a; *dubito, an* 32 c; *non dubium est (dubito), quin* 32 b.
dum haec geruntur 32 c prip. 1.
dušna razpoloženost gl. verba affectuum.

Eliptično vprašanje s quid? 69 1; 69, 1 e op.
ἓν διὰ δυοῖν pri subst. 9, pri adjekt. 18, pri glag. 33, 2, pri adverb. 41.
enim 58, 1; 77, 2.
enotnost subjekta, ozir. objekta v mnogozloženem stavku 59; 60; v periodi 63.
esse in re nam. slov. glagola pri abstr. subst. 38 prip. 1.
est, ut 32 b.
et 51; 76; 77, 2; *et — et* 48; 76.
etenim 58, 1.
evenit, ut 34, 2.
expers z gen. subst. nam. nikalnega adj. 16, 4, op. a; z gen. = brez 46.
extremus 56 op.

Facere *non possum, quin* 32 b.
facio ut; faciendum putavi, ut 34, 2.
fieri potest, ut 32 b; *fieri non potest* in *non fieri potest* 58, 3.
finalni stavek se vpleta v relat. stavek 72, 4 c.
fit, ut 34, 2.
frazeološki glagoli gl. verbum.

Genitiv, dopolnilna gen. *rerum, animi* pri subst. (adj.) se ne slovenita 10; partit. 12, 1 d; nam. slov. prepozicionalnega izraza 45, 1.
genus opis. subst. 10.
glagol, glagolni gl. verbum.
glagolniki na *-tor* 11.
gledé na kaj 44.
gradatio 53, 1.

Habeo opis. abstr. subst. 38, prip. 1.
hic (huc) 25; = naš 26 op.; se poudarja s *tam, tantus, tot* 27.
hinc 58, 1.
his rebus gestis 32 c, prip. 1.
honestum: honesta 12, 2.

Idcirco 58, 1.
idem 40, 2 b.
idoneus 20.
igitur 77, 2.
ignoro: haud ign. 33, 3.
ille 22; 25; se poudarja s *tam, tantus, tot.* 27.
illic 25.
imus 56 op.
in z abl. nam. slov. odvisnika 47; slov. in se v lat. izpušča 53.
in pa še več, in zdaj celo = *quid, quod?* 69, 1 b.
indignus 20.
indirektni govor, kako se sloveni 75.
indirektni vprašalni stavek se vpleta v rel. stavek 72, 3.
infimus 56 op.
infinitiv stoji pred verb. fin. 56, 4.
infra 50.
inops ab aliquo = brez 46.

inquit stoji pred subj. 58, 2.
ipse 40, 2 a; *ipse quoque, atque (et) ipse* 40, 2 a, ß.
is nam. pregnantn. človek, mož, reč itd. 28; *is sum, qui* 34, 1.
iste, istinc 25.
ita — ut 76.
item 40, 2 b; 55.
iuvat 32, a.

Kaj? *quid?* 69, 1; kaj ne? *an?* 70 b; kaj pa, če? *quid si?* 69, 1 b; kaj potem? kaj naj sledi iz tega? *quid deinde (postea, tum)?* 69, 1 d; kaj res? *quid vero?* 69, 1 a; kaj torej? *quid ergo (igitur)?* 69, 1 e.
kak (indef.) = *quis? (qui, quae, quod?)* 71.
kako? *quid?* 69, 1; *quis?* 71; kako to? *quid ita?* 69, 1 c; kako, kako zelo (malo) se latini s *quam* 42; kako malo s *quam non (nihil)* 42.
kar se tega tiče gl. tikati se.
kavzalni stavek se vpleta v rel. stavek 72, 4 b.
kdaj? kdo (indef.), kje? *quis?* 71.
κλῖμαξ 53, 1.
koncesivni stavek se vpleta v rel. stavek 72, 4 e.
kondicionalni stavek se vpleta v rel. stavek 72, 4 d; slov. kondic. stavek v lat. acc. c. inf. 79.
konjunkcionalni stavek nam. subst. 11, prip. 2 c; se vpleta v relat. stavek 72, 4; nam. konjunkc. stavka partic. sklad v relat. stavku 72, 4 g.
krčenje stavkov gl. brahilogija.

Latus opis. subst. 10.
le se izpušča 43, 1.
li? interr. = *quis?* 71.
liberā re publica 11, prip. 3 a.

Magis: non magis — quam 76.
mar? ali mar? *an* 70, 2 a.
maturo 32 a.
medius 56 op.
minus: non minus — quam 76.
množnozloženi stavek 59—62.

Naj 75.
nam 58, 1.
namreč se izpušča 43, 5; 51, 2; 52, 2.
napis 80.
na primer gl. primer.
nasprotje se poostruje 57, 1—3; nikalno n. gl. nikalni.
naš Polibij, naš pesnik, kako se latini 26, op.
natura opis. subst. 10.
ne 38.
nec: nec — nec 48.
nemo est, qui 34, 1; *non nemo* in *nemo non* 58, 3.
ne pa 54.
neque 51; 76; 77, 2; 58, 1; *neque — neque* 76.
nescio an 32 c.
nihil est, quod 34, 1; *nihil non* in *non nihil* 58, 3.
nikalna nasprotja 55.
nikalnice 56, 5.
nisi — non 58, op. 2.
nolo: non nolo 32 a; 33, 3.
nomen opis. subst. 10.
non v nikalnih nasprotjih ne na koncu stavka 55.
noster = naš 26 op.
nudus z abl. = brez 46.
nullus non in *non nullus* 58, 3.
numerus periode 66.
nunquam non in *non nunquam* 58, 3.

Obenem pa 52, 3.
odvisnik se sloveni z glavnim stavkom 61; osebkove in predmetne zavisnike za verb. dicendi, sentiendi in imperandi prevajaj z neodvisnimi stavki 75.
opinor 32 a.
opisovanje substantiva v zvezi z acc. c. inf. 78; nikalnega adjektiva 16, 4 op. b; oseba se opis. z *animus, mens, corpus* i. dr. 10.

oratio obliqua 75.
opomnim se izpušča 38.

Pa (pač pa), pa ne 54.
pač 70, 2 b.
particip se rabi samostalno 12; nam. slov. predl. „brez“ 46.
participialni sklad se sloveni z glav. stavkom 61.
pectus opis. subst. 10.
pergo 32 a.
perioda 63—67; eno- in mnogostavna 63, enotnost 63; historična 65, retorična 66, razpravna 67.
persevero 32 a.
pisatelji, imena nam. njih spisov 50 prip.
plenus 16, 4.
plural nam. slov. sing. 6; plur. konkretnih subst. nam. slov. abstr. sing. 3.
podredje: zveza dveh podrednih stavkov 77, 2.
pomisli se izpušča 38.
porek v periodi 63.
post 50.
potem *quid?* 69, 1.
povem ti se izpušča 38.
pozitiv nam. superl. 22 prip.
pravi 12, 1 b, op. 2.
pravzaprav se izpušča 43, 7.
prepozicija 45—50; z imenom nam. slov. odvisnika 47; se ponavlja 48, se izpušča 49; dva predloga pri istem subst. 50.
prepozicionalni izraz 9, 4; 12, 1 e; se sloveni z adverbom 40, 1; opisan s partic. ali relat. stavkom 45, 3.
prevajati 12, 2.
pridevnik gl. adjektiv.
primer: na primer 11, prip. 3 b.
primus 56 op.
priredje 76.
pristavek gl. apozicija.
pronomen 24 - 31; possess. v zvezi s *tempus, locus, ius* i. dr. 24; demonstr. 25; 56, 2, a) nam. slov. possess. 26, b) nam. slov. subst. z zaimkom 28; 29, c) nam. slov. imena osebe in stvari 30; *hic, ille* z nasl. atrib. adj. 27.
propero 32 a.
prorek v periodi 63.

Quae cum ita sint 32 c, prip. 1.
quam ob rem 58, 1.
quam pro za komparativom 21.
-que 52; 76.
quibus dictis 32 c, prip. 1.
quid? uvaja retorična vprašanja 69, 1.
quid arbitramur? quid censes? z dvojnim vprašanjem 69 pod črto.
quid deinde (postea, tum)? 69, 1 d.
quid ergo (igitur)? 69, 1 e.
quid est, quod? 34, 1.
quid ita? 69, 1 c.
quid multa (plura)? 69, 1 op.
quid, quod (si)? 69, 1 b.
quid vero? 69, 1 a.
quidam 40, 2 c.
quidem 44; 58, 1; 77, 2.
quin: stavek s *quin* se vpleta v relat. stavek 72, 4 f.
quis? v retor. vprašanju z negat. pomenom 71.
quis est, qui? 34, 1.
quisquam 77, 2.
quod 38.
quo facto, quo factum est, ut 32 c, prip. 1.
quod nisi ita est 32 c, prip. 1.
quoque 58, 1.
quo quis (s komp.) — *eo* (s komp.) 23 prip.

Razporedba stavkov v mnogozloženem stavku 62, odvisnikov v periodi 64.
relativna atrakcija gl. atrakcija.
relativni stavek nam. subst. s pripono *-tor* 11, prip. 1; nam. slov. nikalnega adj. 16, 4, op. c; nam. lat. konjunkcionalnega stavka 73; opis. subst. (abstr.) 11, prip. 2 a; vpleten v drug relat. stavek 72, 2.

relativna zveza 77, 1.
reliquum est (restat), ut 32 b.
r e s se izpušča 43, 3.
retorično vprašanje 54; 68—71; s *quid?* 69, 1; z *an* 69, 2; z negativnim pomenom 71.
rhythmus periode 66.

Saj 51, 3.
s a m o se izpušča 43, 1.
scio: haud scio, an 32 c.
sed 58, 1.
sicer: in sicer 36; 51, 2; 52, 2; sicer — pa ne, sicer ne — pač pa 36, 2.
singular nam. slov. plur. 5.
si quis est, qui 34, 1.
sive (potius, adeo) 43, 7.
skratka 51, 1; 52, 1.
soleo 32 a.
solum: non solum — sed etiam 48; 76.
somernost soodnosnih stavkov v periodi 59.
spero 32 a.
sploh: in sploh 51, 2; 52, 1.
studiosus 20.
substantiv 1—11; 56, 1; concreta nam. slov. abstr. in narobe gl. concreta, ozir. abstracta; predikativni 1; s subjektivnim in objektivnim 7, z akt. in pas. pomenom 8; s pripono *-tor*, opisan z relat. stavkom 11, prip. 1; subst. nam. adjektiva 16, 1; v zvezi z acc. c. inf.
sum gl. *esse*.
summus 56 op.
superlativ 22; elativus (tako) 23.

Še se izpušča 43, 4.
š e l e se izpušča 43, 2.

T a k o opis. superlativ 23; in tako 52, 4.
tam za demonstr. *hic, ille* 27; *non tam-quam* 76.
tantus 27.
temporalni stavek se vpleta v rel. stavek 72, 4 a.
temveč 52, 3.
tikati se: kar se tega tiče 44.
t. j. (to je) 52, 2.
t o d a se izpušča 54.
torej: in torej 52, 4.
tot 27.
traiectio 57, 1.
tudi: in tudi: 51, 1; 52, 1.

Ultimus 56 op.
ultra 50.
uterque: in *utramque partem* 50 prip.
utile: utilia 12, 1 c; 12, 2.
ut quisque (s superl.) — *ita* (s superl.) 23 prip.; *ut — ita (sic)* 76.

Vedi se izpušča 38.
vel (potius, dicam) 43, 7; *vel — vel* 48.
velik 12, 1 b, op 2.
vendar: in vendar 51, 3; 52, 3.
verba 32—38; nam. slov. adverbov 32; glagolni pojem se jači 33; se s poudarkom opisuje 34, verba composita nam. simplicia 33, 1; frazeološki glag. 35; *verba affectuum* se latinijo s pas. 38, prip. 2; glagoli vedi, pomisli i. dr. se izpuščajo 38; glagol se ponavlja 36; v. sentiendi in dicendi 75; 78; interrogandi in imperandi 75.
vereor, ne 32 c.
verisimile est 32 b.
versari in re pri abstr. substantivih 38, prip. 1.
vero 58, 1.
verum: vera 12, 2; 12, 1 c.
veznik gl. coniunctiones.
videte, ne 32 c.
vprašalni stavek nam. subst. 11 prip. 2 b; indirektni vpleten v rel. stavek 72, 3; odvisni v napisih 80, 1 d.
vprašam *quid?* 69, 1.
vprašanje dvojno združ. v en stavek 31.
vzklika dva združena v en stavek 31.

Zahtevni odvisniki 75.
zaimek gl. pronomen.
zakaj? *quid?* 69, 1; zakaj to (tako)? *quid ita?* 69, 1 c.
zastran česa gl. glede.
zato: in zato 52, 4.
zavisnik gl. odvisnik.
zevgma 37, 3.

Žalibog se izpušča 43, 6.
že se izpušča 43, 4.
želelni odvisniki 75.

Popravki.

Čitaj: str. 14 druga vrsta: *accidit* nam. *accedit.*
„ 14 tretja vrsta: *accedit* nam. *accidit.*
„ 17 prva vrsta: *za sé* nam. *zase.*
„ 22 sedma vrsta: κλῖμαξ nam. κλίμαξ.
„ 28 petindvajseta vrsta: *rhythmus* nam. *rythmus.*

KNJIZNICA
00000513724